

Examensarbete i Barndom och Lärande
15 högskolepoäng, grundnivå

Att möjliggöra för undervisning i barns utevistelse
Ett utvecklingsarbete med fokus på undervisning i förskolans
utomhusmiljö

To enable teaching in children's outdoor activities
A development project with a focus on teaching in the preschool's outdoor
environment

Emma Andréasson
Susanne Salamon

Förskollärarexamen 210hp
Datum för slutseminarium 2025-03-27

Examinator: Anne Harju
Handledare: Catrin Stensson

Abstrakt

Denna studie beskriver ett utvecklingsarbete inom förskolan med fokus på en förbättrad undervisning i barns utevistelse. Genom en enkätundersökning och kvalitativa intervjuer har vi ämnat finna orsaker och samband till att undervisning i regel bara bedrivs inomhus. Metoder som fokusgrupp och observationer har använts för att möjliggöra för implementering av ett konkret verktyg i verksamheten. Studien betonar vikten av pedagogernas förhållningssätt till utomhuspedagogik då forskning visar att tidigare erfarenheter av den egna barndomens utevistelse kan komma att påverka det egna förhållningssättet. Studien har bland annat utvärderats av pedagogerna själva med hjälp av en utvärderingsenkät kring implementerat verktyg. Resultatet visar på att pedagoger börjat koppla samman deras egna förhållningssätt med barnens utevistelse vilket möjliggör för undervisning utomhus.

Nyckelord: undervisning, utomhuspedagogik, utevistelse, pedagogers förhållningssätt,

Innehållsförteckning

Abstrakt	2
1. Inledning	5
1.1 Arbetsfördelning	7
2. Målsättning	8
3. Tidigare forskning	9
3.1 Undervisning	9
3.2 Utomhuspedagogik	10
3.3 Pedagogernas förhållningssätt	12
3.4 Forskningens betydelse i relation till utvecklingsarbetet	13
4. Teoretisk ram	14
4.1 Pragmatisk teori	14
5. Metoder	16
5.1 Aktionsforskning	16
5.2 Urval	16
5.3 Kvalitativa intervjuer	17
5.4 Enkätundersökning	18
5.5 Fokusgrupp	19
5.6 Observationer och fältanteckningar	19
5.7 Etiska principer	20
6. Genomförande och analys av utvecklingsinsats	22
6.1 Steg 1 - Inventering av utvecklingsområde	22
6.1.1 Resultat av intervjuer	23
6.1.2 Resultat av enkätundersökning	24
6.1.3 Analys av kvalitativa intervjuer	24
6.1.4 Analys av enkätundersökning	25
6.2 Steg 2 - Planering av insatser	25
6.2.1 Fokusgrupp, vidareutbildning som grund för kollegialt lärande	26
6.2.3 Implementering av pedagogiskt verktyg, schema	26
6.3 Steg 3 - Genomförande och dokumentation av insatser	27
6.3.1 Genomförande av fokusgrupp och implementering av schema	27
6.3.2 Genomförande av observation 1	28
6.3.3 Genomförande av observation 2	29
6.4 Steg 4 - Analys av insatserna	29
6.4.1 Analys av fokusgrupp	29
6.4.2 Analys av schema	30
6.4.3 Analys av genomförda observationer	31
7. Diskussion och implikationer	33
7.1 Metoddiskussion	33
7.2 Resultatdiskussion	34
7.3 Didaktiska implikationer	35
7.4 Förslag på kompletterande utvecklingsinsatser	36
Referenslista	37

Bilaga 1	40
Bilaga 2	41
Bilaga 3	45
Bilaga 4	49
Bilaga 5	51
Bilaga 6	53
Bilaga 7	55
Bilaga 8	56

1. Inledning

“Det finns ingen tid över för att skapa lärmiljöer, speciellt inte på gården. Rektorn säger att vi måste dra ner på våra förväntningar, men då följer vi ju inte läroplanen”.

“Många gånger tänker man att det är så stökigt inne så alla måste gå ut, likaså att färre pedagoger behövs på gården. Några pedagoger kan då passa på att fixa med annat”.

De inledande citaten från tidigare kvalitativa intervjuer vi gjort under vår inventeringsfas på våra arbetsplatser gav oss en ökad förståelse för den uteblivna undervisningen i barnens utevistelse på förskolan. Pedagogernas upplevelser gällande tidsbristen för skapandet av lärmiljöer utomhus menar vi inte samspelar med resonemanget att man tycks klara sig på färre pedagoger på gården under utevistelsen. Förskolans gård får inte riskera att bara bli en plats för barn att bara springa runt på eller fungera som avlastningsplats när det är stökigt inomhus. Karlström (2024, s.2) betonar vikten av närvarande pedagoger och menar, när vuxna ska passa på att göra annat och bara vara närvarande vuxna i förbifarten, riskerar verksamheterna att få en orolig barngrupp.

Enligt *Läroplan för förskolan Lpfö 18* (2018, s.7,11) ska barnen ges förutsättningar att växla mellan olika aktiviteter under dagen och undervisningen och lärandet ska ske i varierande miljöer, såväl inomhus som utomhus. Szczepanski (2024, s.27) anser att läroplanen för förskolan är den enda läroplanen i utbildningssystemet som ger en tydlig skrivning om att barn ska ges en varierande miljö både inomhus och utomhus där de kan växla mellan olika aktiviteter. Det står även skrivet i *Lpfö 18* (2018, s.7) att undervisning ingår i utbildningen och förskollärare ska ansvara för att ett målinriktat arbete främjar barns lärande och utveckling. Likaså ska förskollärare ansvara för undervisningens innehåll och sett till läroplanen kan det tolkas att förskollärare har stor frihet när det kommer till att planera förskolans utbildning.

Vallberg Roth (2020, s.32) framhåller att det finns ett stort behov av att rikta ljuset på vad som kännetecknar undervisning i förskolan eftersom undervisning utgör verksamhetens kärna. Williams och Sheridan (2018, s.142) menar att det kan vara komplext för förskollärare att införliva undervisning i den egna verksamheten kopplat till barns lek, lärande, omsorg och utveckling. Det här ser vi samspelar med Petersons (2023, s.48) resonemang om att det är förskollärarna själva som måste tolka begreppet undervisning samt finna former för hur undervisning ska genomföras i förskolans praktik. Sheridan och Williams (2018, s.7) hävdar att det är av vikt att förskollärare utvecklar ett vetenskapligt förhållningssätt som står i god relation

till undervisningens innehåll och val av metod, och som förskollärare behöver man då regelbundet inhämta ny forskning.

“Istället för att sitta här inne och räkna med bollar, kan vi räkna med kottar där ute. Vi kan ju egentligen göra allt ute som vi gör inne, men det vi planerar för tenderar inte att bli så i verkligheten.” (Citat hämtat från inventeringsfasen).

Utifrån citatet ovan går det att tolka att pedagoger har erfarenhet av att transformera situationer och göra något nytt av dem. Samtidigt väcks ytterligare funderingar kring vilka bakomliggande orsaker som hindrar att transformering omsätts i praktiken och att undervisning införlivas i den egna utomhusverksamheten. Sett till analys av inventeringen identifierade vi att tidsbrist, otillräckliga ämneskunskaper, bristande struktur i utomhusmiljön samt en något otydlig ledning från förskollärare kan vara orsaker som ligger bakom att undervisning inte bedrivs utomhus, det vill säga det uppstår ett gap i att få undervisningen att utövas utomhus. Hedefalk (2014, s.24) förklarar att ett gap innebär att tidigare erfarenheter eller samtal vi har inte alltid räcker till och kan då inte delas som en gemensam förståelse. Gapet behöver då fyllas med ny information så att meningsskapandet kan fortskrida.

Szczepanski och Dahlgren (2011, s.29) framhåller att lärare känner sig osäkra kring att bedriva undervisning utomhus då de saknar stöd från kollegor, ledning samt tid och resurser som kan behövas under processen. Enligt Kiviranta, Lindfors, Rönkkö och Luukkas (2024, s.102) finns det både fördelar och utmaningar med att införa utomhusinläring i utbildning och omsorg för tidig barndom på förskolan. En av huvudutmaningarna handlar om pedagogers förståelse och kunskap kring att organisera och implementera utomhuslärandemöjligheter för yngre barn. Vidare menar de att pedagoger behöver stöd i att utveckla adekvat kompetens för att således kunna implementera utomhuslärande för att vidareutöva undervisning utomhus. Det här menar vi samspelar med vårt identifierade gap där vi behöver tillföra information till pedagogerna för att möjliggöra för undervisning i barns utevistelse på förskolan. Genom att synliggöra relevant forskning och finna stöd i olika metoder ämnar vi ge pedagogerna de verktyg, resurser och stöd de kan tänkas behöva för att få undervisningen att genomföras även utomhus. Att det ska bedrivas undervisning i barns utevistelse är emellertid något som varit på tal åtskilliga gånger i de båda verksamheterna. Ett av förskolornas systematiska kvalitetsarbete fokuserar på en

förbättrad undervisning i barns utevistelse, något som beslutats av huvudmannen och rektor. Det här gjorde att vi valde att fokusera på att möjliggöra för undervisning utomhus i deras verksamhet, som vidare får det fingerade namnet Humlan.

1.1 Arbetsfördelning

Eftersom vi bor i olika län och inte kunnat träffas fysiskt varje vecka har vi till stor del använt oss av digitala hjälpmedel under vår arbetsprocess. Dagligen har vi haft kontakt via Whatsapp som är en app som erbjuder lättanvända, säkra och tillförlitliga meddelande- och samtalstjänster. Samtidigt strukturerade vi upp olika mappar på Google Drive som vi delade med varandra där vi dels la in den forskning vi hittade, de transkriberade intervjuerna samt observationerna, resultatet från enkätundersökningarna och det viktigaste av allt, ett dokument där vi gemensamt gått in och arbetat på vår skriftliga text. Det här för att båda skulle ha allt lättillgängligt. Tre gånger i veckan har vi kopplat upp oss via Zoom där det är lätt att hålla olika möten online för att så kunna diskutera forskning, planering och genomförande av insatser och så även arbetat med texten gemensamt.

Genom hela processen har vi samarbetat vad gäller läs- och skrivprocessen för att båda skulle känna ett gemensamt ägande av texten och dess innehåll. Sett till inventeringsfasen genomförde vi de kvalitativa intervjuerna var för sig men transkriberingen gjorde vi gemensamt. Utformningen av enkätundersökningen till både vårdnadshavare och sedan även till pedagogerna i utvärderingssyfte av schemat utformade vi gemensamt via zoom och resultaten av undersökningarna analyserades gemensamt. Planeringen av utvecklingsinsatserna gjordes gemensamt via möten genom zoom. Genomförandet av fokusgruppen gjordes dels fysiskt och dels digitalt med tanke på avståndet oss emellan. Här intog Emma rollen som samtalsledare och Susanne förde anteckningar. Observationerna har skett fysiskt på plats av oss båda, vi turades om att filma med förskolans Ipad och förde anteckningar med penna och papper. Vidare följdes det här upp genom gemensam reflektion och analys för att bearbeta den insamlade empirin.

2. Målsättning

Sammanfattningsvis utifrån genomförd inventeringsfas går det att tolka att undervisningen utomhus påverkas av olika orsaker, och därmed uteblir. Pedagoger upplever att tidsbrist medför att lärmiljöer inte skapas utomhus och att de inte hinner fördjupa sig i olika ämnen. Likaså går det att tolka att man kan göra i princip allting utomhus som man redan gör inomhus, men en bristande struktur samt en något otydlig ledning från förskollärare medför att det upplevs vara svårt att omsätta det man planerat för i praktiken. De bakomliggande orsakerna menar vi bildar en helhet och kan uppfattas som ett identifierat gap där information behöver tillföras.

Målsättningen med det här utvecklingsinriktade examensarbetet blir därmed att tillföra information i form av utvecklingsinsatser som kan möjliggöra för pedagogerna att bedriva undervisning utomhus och utvecklas i sin profession kring utomhuspedagogik. Vår strävan med utvecklingsinsatserna är att skapa bättre förutsättningar för pedagogernas arbete med det systematiska kvalitetsarbetet som riktar fokus mot en förbättrad undervisning utomhus. Likaså vill vi bidra till att pedagoger ska känna samma trygghet för utomhusundervisning som de i dagsläget gör för inomhusundervisningen kopplat till förskolans uppdrag enligt *Lpfö 18*.

3. Tidigare forskning

Forskningen som vi har valt att presentera i detta avsnitt utgår från vår målsättning, och vi finner det lämpligt att presentera undervisning, utomhuspedagogik samt pedagogers förhållningssätt i relation till förskolans uppdrag då vi ser att dessa får betydelse av varandra. För att visa på utomhuspedagogikens bredd redogör vi för Kiviranta, Lindfors, Rönkkö och Luukkas (2024) internationella studie som speglar tio olika länders perspektiv om lärande utomhus. De olika länderna är i sin tur belägna i olika kontinenter såsom Europa, Nordamerika och Oceanien.

Vi har sökt på tidigare forskning utifrån våra nyckelbegrepp genom databasen Libsearch Ebsco med avgränsning Peer review och vetenskapligt material och tidsperioden sträcker sig från 2011–2024. Likaså har vi använt oss av vad som kallas kedjesökning vilket innebär att vi sökt vidare på relevanta källor utifrån en forsknings referenslista. Malmö universitetsbiblioteks webbplats framhåller vikten av att relevant litteratur ska sökas på ett så strukturerat och medvetet sätt som möjligt. Likaså ses kedjesökning som vi använt oss av som en bra sökmetod när man har funnit källor till nytt material som kan vara relevant för utvecklingsområdet (Malmö universitet).

3.1 Undervisning

Enligt Vallberg Roth (2020, s.32) kan begreppet undervisning ses som att man riktar någons uppmärksamhet mot något. Vidare framhåller Vallberg Roth att det finns ett stort behov av att rikta ljuset på vad som kännetecknar undervisning i förskolan eftersom undervisning utgör verksamhetens kärna. Likaså redogör inte styrdokumentet för undervisningsprinciper eller för specifika undervisningsmetoder, något som Vallberg Roth (2020, s.32) anser påverkar förskolors kvalitet.

Williams och Sheridans (2018, s.127) syfte med studien är att analysera undervisning i förskolan. Tidsperioder i förskolans historiska bakgrund har bidragit till att nya motiv och synsätt inrättats, vilket Williams och Sheridan (2018, s.142) menar får konsekvenser för förskolan allt eftersom ny kunskap växer fram. Vidare framhåller de att det kan vara komplext för förskollärare att införliva undervisning i den egna verksamheten kopplat till barns lek, lärande, omsorg och utveckling. Studiens resultat framhåller tre kärnaspekter som påverkar undervisningens kvalitet

nämmligen, barns språkutveckling, förskollärares innehållsliga och didaktiska kunskaper samt barns delaktighet och inflytande.

Peterson (2023, ss.48–49) har i sin studie intresserat sig för huruvida tillvaratagandet av barns intresse i samband med undervisning kan verka jämsides med att barns intresse ska riktas mot ett kunskapsinnehåll. Enligt Peterson (2023, s.48) har det sedan begreppet undervisning implementerats i läroplanen för förskolan, inneburit att det är förskollärarna själva som måste tolka begreppet undervisning samt finna former för hur undervisning ska genomföras i förskolans praktik. Peterson (2023, s.55) sammanfattar studiens resultat med att tillvaratagandet av barns intresse och undervisning av kunskapsinnehåll kan ses som parallella förhållningssätt hos medverkande förskollärare. Genom att förskollärarna reflekterar gemensamt med barnen, tar de utgångspunkt i barns tidigare erfarenheter vilket gör att barnen styrs i mindre grad mot nytt innehåll samtidigt som barnens intresse närvarar i samband med undervisning.

3.2 Utomhuspedagogik

Syftet med Skarstein och Berrefjord Ugelstads (2020, s.923) studie är att bidra med mer kunskap om hur man använder utevistelse som resurs för pedagogisk verksamhet, specifikt ämnena naturvetenskap och idrott. Slutsatsen av deras studie pekar på att medverkande förskollärare i regel undervisar mer i spontant uppkomna situationer, då de anser att tidsbrist ligger bakom till att vidareutveckla olika ämneskunskaper.

I Szczepanski och Dahlgrens (2011, ss.21–22) studie undersöker de begreppet utomhuspedagogik dels utifrån ett teoretiskt perspektiv och dels utifrån en empirisk studie. Szczepanski och Dahlgren (2011, s.23) drar en parallell till Deweys synsätt där Dewey anser att omgivningen kan ses som en naturlig plats för elevens lärande utifrån hantering av konkret material sammankopplat med erfarenheter av den fysiska miljön. Utifrån det teoretiska perspektivet beskrivs utomhuspedagogiken ge utövare möjlighet att förvärva erfarenheter direkt i naturen, det vill säga länka samman teori och praktik. Lärandets lokalisering, det vill säga den didaktiska frågan ”var” lärandet äger rum menar Szczepanski och Dahlgren (2011, s.25) kan ses som den centrala byggstenen inom utomhuspedagogiken. De sinnliga erfarenheterna utanför skolans officiella klassrum/lokaler ses som en viktig faktor för att uppnå en djupare och bredare kunskap. Utifrån den empiriska studien lyfter deltagarna bland annat fram vikten av att uppleva

fenomen i sin rätta miljö, samt att sinnlig och kroppslig erfarenhet ses som viktiga komponenter i lärprocessen då de menar på att man lär med hela kroppen (Szczepanski & Dahlgren 2011, ss.37,39). Szczepanski och Dahlgren (2011, s.29) beskriver även uppfattade hinder för utomhusundervisning ur lärarnas perspektiv utifrån analysen av deras empiriska studie. De framhåller att lärarna känner en osäkerhet kring att undervisa utomhus. Likaså beskrivs en osäkerhet gällande stöd från kollegor, ledning samt tid och de resurser som kan behövas under processen.

Szczepanski och Andersson (2015, ss.127–128) beskriver olika sätt att uppleva platsens betydelse för lärande och undervisning. Syftet med studien är att utveckla förståelsen av lärmiljöns eller platsens betydelse för lärande och undervisning i ett utomhuspedagogiskt sammanhang. Resultatet av Szczepanski och Anderssons (2015, s.130) studie menar på att handlingsutrymmet utomhus kan möjliggöra en påtaglig återkoppling till klassrummets problematiserande och teoribyggnade undervisning. Den sinnliga kroppsrelaterade undervisningen utomhus ger möjligheter för barnen att få en helhetsupplevelse och öka förståelsen och fördjupa deras kontakt och känslor för naturen.

Kiviranta, Lindfors, Rönkkö och Luukkas (2024, s.102) utforskar de uppfattade fördelarna och utmaningarna med att tillämpa utomhuslärande i tidig barndom. Utifrån en analys kunde fördelarna och utmaningarna med att införa utomhusinläring i utbildning och omsorg för tidig barndom identifieras och kategoriseras. En av huvudutmaningarna som kunde antas utifrån analysen var anknuten till lärares förståelse och kunskap kring att organisera och implementera utomhuslärandemöjligheter för yngre barn. Studieresultatet pekar på ett ökat behov hos lärarna att få stöd i att utveckla adekvat kompetens för att således kunna implementera utomhuslärande och därmed kunna utöva undervisning utomhus. Samtidigt lyfter studien fram övertygande positiva fördelar med utomhusinläring i utbildning och omsorg för tidig barndom som dels pekar på en förbättrad hälsa och ökat välbefinnande för såväl barn som personal och så även samhället (Kiviranta et al. 2024, s.115).

3.3 Pedagogernas förhållningssätt

Szczepanskis (2013, s.3) studie visar hur lärare i förskola, grundskola och gymnasieskola uppfattar undervisning och lärande i utomhuspedagogik. Syftet med studien är att ta reda på vilka uppfattningar som kan urskiljas och iakttagas avseende platsens betydelse för undervisning och lärande. Szczepanski (2013, s.13) framhåller i analysen att varför-aspekten förekommer väldigt sparsamt och Szczepanski menar att en brist på en varför-aspekt kan tyda på en osäkerhet hos pedagogerna, framförallt när det kommer till att förklara varför vissa platser används mer än andra och därtill koppla undervisningsmetoder.

Catucci, Berg och Ärlemalm-Hagsér (2024, s.1) har i sin studie ämnat ta reda på hur utomhusmiljön på svenska förskolor kan användas som en pedagogisk resurs där upplevelser, lek och lärande bildar en helhet. Genom förskollärares egna reflektioner i form av skrivna texter kring utemiljön som en pedagogisk plats för barns lek och lärande ämnade Catucci, Berg och Ärlemalm-Hagsér ta reda på vilka hinder och möjligheter som förelåg. Likaså var deras avsikt att ta reda på hur utomhusmiljön som pedagogisk resurs påverkas utifrån förskollärarnas egna förhållningssätt kring utomhuspedagogik. Resultatet av studien pekar på identifierbara begränsningar som hindrar användningen av utomhusmiljön som en pedagogisk resurs. Enligt Catucci, Berg och Ärlemalm-Hagsér (2024, s.1) kan en brist på variation och förskollärares engagemang ses som relaterade begränsningar som kan komma att påverka användandet av utomhusmiljön.

Skånfors och Ungerbergs (2023, s.151) studie syftar till att bidra med kunskap om förskollärares uppfattning kring sitt ledaruppdrag i relation till det gemensamma arbete som arbetslaget gemensamt ska utföra. Fynd har gjorts som visar på att förskollärare behöver stöd i sitt ledarskap samt att rektor måste vara tydlig i sin kommunikation till arbetslaget kring förskollärares mandat att leda arbetslaget som en helhet. Vidare framhåller Skånfors och Ungerberg (2023, ss.153–154) att förskollärare och barnskötare i regel vet att förskollärare har ett särskilt ansvar sett till förskolans uppdrag, men det är känsligt att samtala om yrkestitlarnas olika kompetenser.

3.4 Forskningens betydelse i relation till utvecklingsarbetet

Tidigare forskning visar att det kan vara komplext för förskollärare att införliva undervisning i den egna verksamheten, likaså måste förskollärarna själva tolka begreppet och finna former för hur undervisningen ska genomföras i praktiken. Det här menar vi bekräftar vårt identifierade problemområde där vi väljer att fokusera på pedagogernas roll i den uteblivna undervisningen i utemiljön. Tidigare forskning visar så även på utomhuspedagogikens potential i relation till barns lärande i förskolan. De sinnliga erfarenheterna utanför förskolans lokaler bidrar till en djupare och bredare kunskap hos barnen, det vill säga samspelet mellan platsens betydelse och var lärandet äger rum. Då en av huvudutmaningarna med utomhuspedagogik enligt tidigare forskning grundar sig i förskollärares förståelse och kunskaper kring att organisera och implementera utomhuslärandemöjligheter bekräftas ytterligare en gång vårt identifierade problemområde. Sett till analys av inventeringsfasen reflekterade vi att tidsbrist, otillräckliga ämneskunskaper, bristande struktur i utomhusmiljön samt en något otydlig ledning från förskollärare kan vara orsaker som ligger bakom att undervisning inte bedrivs utomhus. Genom att ta avstamp och synliggöra relevant forskning genom arbetets gång ser vi att kompetensen vi erhåller kan komma att fungera som en verktygslåda när vi stöter på såväl motstånd och förhinder men så även vid hejarop och stöttning av pedagogerna i genomförandefasen och slutligen i vår analys av vårt arbete.

4. Teoretisk ram

I detta avsnitt beskrivs vår teoretiska utgångspunkt, den pragmatiska teorin som vi valt att utgå ifrån under vårt utvecklingsinriktade arbete. Vi valde den pragmatiska teorin då vi kunde identifiera ett gap utifrån de riktlinjer och direktiv från huvudmannanivå till pedagogerna på Humlan gällande undervisning i barnens utevistelse. Undervisningen ska bedrivas i barnens utomhusmiljö på gården men där uppstår gapet. Undervisningen uteblir och gapet behöver fyllas igen, en handling behöver tillföras för att möjliggöra för undervisning utomhus.

4.1 Pragmatisk teori

Med ett pragmatiskt perspektiv menar Hedefalk (2014, s.21) att man kan analysera den mening som skapas vid människors handlingar. Genom sociala processer som vi deltar i ges vi olika erfarenheter. Erfarenheterna som vi har med oss sedan tidigare transformeras i situationen och blir någonting nytt. Meningen som skapas i situationen influeras inte enbart av erfarenheterna som transformeras utan även det som uppstår i interaktionen. Vidare beskriver Hedefalk (2014, s.24) två centrala begrepp inom det pragmatiska perspektivet, stå fast och gap. Stå fast menar Hedefalk är när samtal eller handlingar flyter på och inte behöver förklaras medan gap är när de erfarenheter eller samtal vi har sedan tidigare inte räcker till och delas som en gemensam förståelse.

För att meningsskapandet ska komma vidare vid ett identifierat gap behöver gapet fyllas med ny information genom en handling, antingen genom värdeinriktad- eller faktainriktad information, vilket görs av en riktninggivare. En riktninggivare beskrivs välja vilken handling som kan passa för att få meningsskapandet att fortsätta. Hedefalk (2014, s.29) framhåller olika sorters riktninggivare, så som en bekräftande riktninggivare som bekräftar den valda riktningen, att den är på väg i rätt riktning eller att handlingen är relevant. En instruerande riktninggivare som instruerar hur man förväntas handla i situationen eller om vad som behöver synliggöras. Hon lyfter även fram en omorienterande riktninggivare som leder handlingen in på en annan väg än den inslagna. Riktninggivarens handlingar leder således i en viss riktning vilket gör att uppmärksamheten riktas mot ett specifikt undervisningsinnehåll.

Inom den pragmatiska teorin finns även tre olika undervisningsprinciper enligt Hedefalk (2014, ss.36–38) som kan användas som analysverktyg i planeringen av undervisningen av det uppmärksammade gapet för att på så sätt visa vad som ska synliggöras. De tre olika undervisningsprinciperna hon lyfter fram är faktabaserad-, normerande- och pluralistisk undervisningsprincip som tar avstamp i de tre didaktiska frågorna vad, hur och varför. Den faktabaserade undervisningsprincipen låter lärandet av specifika fakta träda fram. Vad som ska läras är förutbestämt och fokus ligger på att lära sig relevant kunskap. Den normerande undervisningsprincipen fokuserar möjligheten att påverka barns handlingar och attityder, att få dem att agera på ”rätt sätt” genom moraliska värderingar inom ett fördefinierat innehåll. Den pluralistiska undervisningsprincipen är en kombination av fakta och moraliska värderingar inom ett icke förutbestämt undervisningsinnehåll. Barnet får öva sig på att kritiskt reflektera och problematisera olika sätt att handla och tänka så som att diskutera vilka alternativa regler som kan vara användbara i en specifik situation som varit iscensatt. Vi har inte använt oss av de olika undervisningsprinciperna i vår utvecklingsinsats men vi väljer att definiera undervisningarnas innebörd då vi ser att dessa kan komma att användas som ett verktyg för pedagogerna att vidareutveckla deras planeringar av undervisningar i utomhusmiljön framöver. Vidare kommer det här utvecklas i avsnitt 6.4.3.

Utifrån ovan beskrivning av den pragmatiska teorin kunde vi under vår inventering anamma ett gap i Humlans verksamhet, undervisningen tas inte ut på gården likt de målformuleringar förskolan och således även huvudmannen angivit. Genom att tillföra en eller flera handlingar och försöka fylla gapet med värdeinriktad- eller faktainriktad information genom att inta olika riktninggivare likt de Hedefalk (2014) beskrev ovan samt ha de didaktiska frågorna vad, hur och varför med i processen hela tiden ämnar vi möjliggöra för undervisning i utomhusmiljön.

5. Metoder

I detta kapitel kommer vi att beskriva och motivera valda metoder för vårt utvecklingsarbete. Vidare kommer vi presentera urvalet av deltagare för studien, samt etiska förhållningssätt som vi har tagit hänsyn till i samband med vårt utvecklingsarbete.

5.1 Aktionsforskning

Den formen av aktionsforskning som vi valt att utgå ifrån är Stephen Kemmis definition av aktionsforskning som Elvstrand och Närvänen (2019, s.43) beskriver. Den skrivs som att en social förändring kan ses som kärnan i aktionsforskningen. Den sociala förändringen omsluter hur någonting görs, hur vi tänker men också våra relationer och sociala samspel med varandra. Likaså inbringar deltagarna i forskningen med nya kunskaper och sätt att uppfatta sig själva, sina relationer med andra och sin situation där det övergripande målet relateras till att skapa det goda för mänskligheten. Samtidigt lyfter Elvstrand och Närvänen (2019, s.45) fram vikten av deltagarnas delaktighet och engagemang genom hela processen. Genom att skapa kommunikativa arenor för reflektion och erfarenhetsutbyte menar de att lärande och kunskapsutveckling kan möjliggöras. Deras definition lämpar sig för vår aktionsforskning på Humlan, då vårt mål var att samtliga pedagoger skulle delta i vår utvecklingsinsats.

5.2 Urval

Inventeringen gjordes hösten 2024 på våra egna arbetsplatser. I början av utvecklingsarbetet var tanken att vi skulle implementera utvecklingsinsatser i båda verksamheterna, men vårt urval av deltagare grundade sig i att empiri från kvalitativa ansatser visade på att Humlan var i större behov av vår utvecklingsinsats med tanke på Humlans systematiska kvalitetsarbete. Humlans arbetslag består av förskollärare, barnskötare och utbildade, sammanlagt 5 pedagoger, med en barngrupp på 13 barn i åldrarna 1–5 år.

Då vi ämnade ta reda på hur identifierade gap kunde fyllas igen för att möjliggöra undervisning utomhus samspelar vårt urval med Patel och Davidsons (2019, s.74) beskrivning av att undersökningar kan sorteras utifrån hur mycket kunskap man har om problemområdet och luckor som behöver fyllas i bidrar till att göra undersökningen utforskande. Enligt Patel och

Davidson kallas dessa undersökningar explorativa och syftar till största delen att samla in så mycket kunskap som möjligt kring ett visst problemområde. Denscombe (2018, s. 57) menar att poängen med explorativt urval handlar om att forskaren får möjlighet till ny information, nya insikter samt att chanserna ökar något att få med intressanta, extrema eller ovanliga exempel som kan belysa det man forskar om.

5.3 Kvalitativa intervjuer

En av inventeringsmetoderna vi använde oss av var kvalitativa intervjuer, där deltagarna bestod av två förskollärare och två barnskötare på våra arbetsplatser. En kvalitativ intervju menar Patel och Davidson (2019, s.105) syftar till att upptäcka och identifiera egenskaper hos något. I vårt fall, pedagogernas uppfattningar om barns undervisning och utevistelse på förskolan samt pedagogers förhållningssätt. Den kvalitativa intervjun ger respondenten möjlighet att svara på frågorna med egna ord vilket Patel och Davidson (2019, s.104–105) menar på att en kvalitativ intervju nästintill alltid gör.

Att använda sig av semistrukturerade intervjuer handlar enligt Denscombe (2018, s.269) om att intervjuaren ges möjlighet att ändra frågorna under projektets gång. Sett till tidigare intervjuer kan frågorna ändras för att på så vis fånga upp nya spår att utforska vidare. Vidare framhåller Denscombe (2018, s.270) att det kan vara klokt i att redan från början ha en klar bild om huruvida forskningsprojektet behöver en strukturerad intervjuprocedure eller ett mer flexibelt tillvägagångssätt. Ett mer flexibelt tillvägagångssätt såg vi som mest lämpligt då vi såg att semistrukturerade kvalitativa intervjuer gjorde det möjligt för oss som forskare att kasta om de olika ämnena vi valt att beröra samt de frågor som skulle besvaras.

Under de kvalitativa intervjuerna lyfter Patel och Davidson (2019, ss.108–109) fram hermeneutiken¹ som en inriktning för att nå en djupare förståelse för individen och dennes livsvärld. Om inspiration hämtas från hermeneutiken kan intervjuaren i samtalet ge egna exempel från sin livsvärld och delge sina erfarenheter inom, i vårt fall förskola, och på så sätt kan intervjupersonens uppfattning träda fram än tydligare.

¹ Hermeneutiken beskriver Patel och Davidson (2019, ss.32–33) som en vetenskaplig riktning där man studerar, tolkar och försöker förstå grundbetingelserna för den mänskliga existensen. Den förförståelse, de tankar, intryck, känslor och kunskap som den hermeneutiske forskaren har, ses som en tillgång och inte ett hinder i arbetet med att förstå och tolka det valda forskningsobjektet.

5:4 Enkätundersökning

Den andra inventeringsmetoden vi använde oss av var en enkätundersökning till samtliga vårdnadshavare på våra arbetsplatser. Enkätundersökningar som metod framhåller Patel och Davidson (2019, s.95) som ett tillvägagångssätt som fortare administreras än en intervju. Utöver det menar Patel och Davidson att enkäten lättare kan anpassas efter respondentens behov när det kommer till exempelvis tidpunkt. Vid en småskalig samhällsforskning anser Denscombe (2018, s.261) att webbaserade frågeformulär lämpar sig bäst. Likaså att det finns mängder av dessa mallar att tillhandahålla, och de olika designerna kan med fördel användas som utgångspunkt när ett frågeformulär ska gestaltas. Vi valde att använda oss av vad som kallas en webbenkät i vår studie då den automatiskt bidrar till enklare sammanställning av resultatet.

Patel och Davidson (2019, s.96) framhåller vikten av att ange om deltagandet i en enkätundersökning är anonymiserat eller inte. Vid en anonym enkät finns det ingen möjlighet att identifiera svaren via exempelvis namn eller numrering av formulären. Vi valde i vår undersökning att vårdnadshavarnas svar skulle vara anonymiserade då det inte var av någon vikt för oss att veta vem som svarat vad. Frågeställningarna i formuläret var med både fasta och öppna svarsalternativ då vi önskade få en ökad förståelse för både vårdnadshavarens och barnets synsätt gällande pedagogernas delaktighet i utevistelsen. De fasta svarsalternativen har förbestämda svarsalternativ som respondenten kan välja ifrån medan de öppna inte har det, där kan respondenten svara med egna ord i text (Patel & Davidson 2019, s.102). Samtidigt framhåller Denscombe att webbformulär med förtryckta svarsalternativ kan få respondenter att känna frustration över att inte kunna svara mer utförligt på frågor, vilket kan innebära att respondenten väljer att inte fullfölja.

5.5 Fokusgrupp

För att kunna implementera de utvecklingsinsatser vi planerat för fann vi stöd i Patel och Davidssons (2019, ss.110–111) beskrivning av fokusgrupp som anses vara en variant av en gruppintervju som grundar sig i dialog och delaktighet med fokuset riktat runt ett specifikt tema eller ämne. Det är intervjuaren själv som får rollen som samtalsledare och har som främsta uppgift att se till att alla får komma till tals, inte vara styrande samt uppmuntra till diskussion. Den fysiska träff vi planerade in med arbetslaget kan liknas med ovan beskrivning av fokusgrupp. Vi kunde under vår träff delge pedagogerna den kunskap vi själva inhämtade och fördjupade oss i rörande ämnena undervisning, utomhuspedagogik och pedagogers förhållningssätt utifrån tidigare forskning. Vi fördjupade oss så även i Karlströms (2023) bok, *Undervisa utomhus - Lek och lärande i stationer*. Boken är en metodbok som framhåller hur verktyg och förhållningssätt kan underlätta för undervisning i stationer i utomhusmiljön. Sammantaget så såg vi att en fokusgrupp kunde bidra till ett kollegialt lärande och att utvecklingsarbetet kunde genomföras då innehållet gjordes begripligt för deltagarna.

5.6 Observationer och fältanteckningar

Vi valde observation som metod för att få en ökad förståelse för vilka bakomliggande orsaker som möjligen kunde hindra utomhusundervisningen. Likaså ville vi få en ökad förståelse för om våra utvecklingsinsatser bidrog till möjliggörande av undervisning utomhus. Vi filmade undervisningarna med förskolans Ipad² och förde även fältanteckningar. Dokumentationerna låg till grund för vidare analys av vårt valda problemområde. Vi fann stöd i Patel och Davidsons (2019, s.124) beskrivning kring hur den ostrukturerade observationen används i ett utforskande syfte för att kunna erhålla så mycket information som möjligt runt det valda problemområdet. Vid en sådan observation har observatörerna i regel hunnit så långt i sin forskningsprocess att de har en förhållandevis god kunskap både teoretiskt och empiriskt kring problemområdet. Vi intog en klar roll som observatörer då vi inte deltog i undervisningssituationerna, ett förhållningssätt som Patel och Davidson (2019, s.127) benämner som icke deltagande observatör.

²Ipaden ses som ett arbetsverktyg för pedagogerna. Alla pedagoger i berörd verksamhet har varsin personlig Ipad med en individuell kod för att motverka att information når obehöriga.

Patel och Davidson (2019, s.118) menar att det kan finnas nackdelar med observationsmetoden, framförallt då metoden tar tid, vilket vi var väl införstådda med då vi befann oss i olika län. Därav var det av stor vikt att i samförstånd med pedagogerna planera in de olika observationstillfällena likväl att kommunicera påträffade förhinder.

5.7 Etiska principer

För att forskning ska generera ny kunskap och bidra till en god samhällsutveckling hävdar å ena sidan Vetenskapsrådet (2024, s.10) att forskare har stor frihet när det kommer till att utveckla forskningsfrågor, välja teorier och metoder samt samla in material som sedan publiceras. Å andra sidan betonar Vetenskapsrådet att forskare måste följa regler och etiska principer. Vi var införstådda med att aktionsforskning syftar till förändring och kan komma att påverka pedagogernas vardag på förskolan samt att händelser av etisk karaktär kan uppstå. I vårt utvecklingsarbete har den etiska proportionen noga övervägts då vårt utvecklingsarbete innefattat ett flertal moment. För att kunna säkra upp för händelser av etisk karaktär har vi i vår studie tagit stöd av Vetenskapsrådets fyra etikregler som beskrivs av Patel och Davidson (2018, ss.83–84) och benämns informations-, samtyckes-, konfidentialitets-, och nyttjandekravet. Sett till informationskravet har vi både muntligt och skriftligt informerat studiens deltagare som omfattar såväl pedagoger, barn och vårdnadshavare om vårt forskningsprojekt, syfte, innehåll och upplägg samt utformning. Utifrån samtyckeskravet inhämtades samtycke muntligt på intervjudag med deltagande pedagoger och spelades in med förskolans Ipad. Samtliga deltagare fick även där information om att de har rätt att avbryta studien när de vill och att deltagandet sker frivilligt. Pedagogerna informerades om att de oidentifierat kan komma att citeras i vår publicerade skrift. Vårdnadshavarna fick informationen skriftligt via lärportalen Unikum om studiens syfte och innehåll (se bilaga 1). Rektor gav muntligt samtycke till utvecklingsarbetet och erhöll fortlöpande information muntligt och skriftligt genom Teams³ under processens gång. Denscombe (2018, s.441) framhåller att individens deltagande alltid ska ske på frivillig basis och man kan aldrig tvinga någon att delta i forskning. Premisserna för ett informerat samtycke

³ Teams är en meddelandeapp som organisationer kan använda sig av för att kunna kommunicera och samarbeta med varandra i realtid, oavsett var man befinner sig. Man kan bland annat chatta, videosamtala, och dela filer med varandra.

innebär enligt Denscombe att individen måste få tillräckligt med information om studien för att individen ska kunna göra en klok bedömning till ett deltagande eller inte.

Sett till att konfidentialitetskravet innebär att etiskt känsliga uppgifter inte får spridas valde vi att avidentifiera förskollärarnas och barnskötarnas personuppgifter och benämner dem pedagoger och inte vid namn i vår studie.

Nyttjandekravet säger att insamlad empiri endast får användas i aktuell forskning. Sett till nyttjandekravet informerades pedagoger och vårdnadshavare genom samtyckesblanketter (bilaga 2 och bilaga 3.). Vi har informerat samtliga medverkande som muntligt har godkänt att blanketterna kommer att förvaras i ett väggfast låsbart skåp i förskolans lokaler. Detta då insamling av materialet varit en pågående process. Likaså skedde transkribering av insamlat material på förskolan i avskildhet till utomstående. Sparade uppgifter och insamlat material kommer förstöras i dokumentstrimlaren samt inspelat material raderas efter godkänt arbete. Enligt Denscombe (2018, s.451) är en grundregel inom lagstiftningen att data sparas för att användas och inte tvärtom. Likaså beroende på hur känsliga uppgifterna är, behöver lämpliga åtgärder vidtas för att inte riskera att känsligt material hamnar i fel händer.

6. Genomförande och analys av utvecklingsinsats

I detta kapitlet presenteras utvecklingsinsatsen i tre steg varav läsaren i steg ett får följa inventeringen av utvecklingsområdets början kopplat till resultat och analys av inventeringsprocessen. I steg två redogör vi för planeringen av utvecklingsinsatsen som i steg tre vidareutvecklas och genomförandet av insatsen beskrivs följt av en analys.

6.1 Steg 1 - Inventering av utvecklingsområde

Vi genomförde datainsamlingen på båda förskolorna, för att skapa en större förståelse för bakomliggande hinder som verkar för att undervisningen inte bedrivs utomhus. Vi valde att börja med de kvalitativa intervjuerna för att ge pedagogerna möjlighet att med egna ord berätta om sina erfarenheter och tankar kring förskolans uppdrag kopplat till barns undervisning och utevistelse på förskolan. Det här för att ge oss en förståelse för deras perspektiv. Vi bokade in tider för intervjuer sett till att påverkan på verksamheterna skulle bli så minimal som möjligt.

De kvalitativa intervjuerna kom att utformas olika utifrån de pedagogiska rollerna och sett till läroplanens olika riktlinjer och ansvar (se bilaga 4 och 5). Förskolläraren ska enligt *Lpfö 18* (2018, s.19) leda de målstyrda processerna och utveckla miljöer och ett pedagogiskt innehåll som inspirerar och stimulerar till utveckling och lärande hos barnen. Likaså ska undervisningen ske under ledning av förskollärare. När vi skulle intervjua barnskötarna ville vi undersöka om de upplevde få den vägledning de anser sig behöva av förskolläraren. Likaså ville vi även synliggöra läroplanens olika ansvarsområden där barnskötaren går under arbetslagets ansvar. Enligt *Lpfö 18* (2018, s.18) ska arbetslaget ansvara för att kontinuerligt och systematiskt följa, dokumentera och analysera varje barns utveckling och lärande för att följa varje barns förändrade kunnande. Vidare går det att läsa i *Lpfö 18* (2018, s.15) att arbetslaget ska ansvara för att skapa förutsättningar för barnen att lära känna sin närmiljö och utmana deras nyfikenhet för exempelvis naturvetenskap, matematik och teknik.

Den andra datainsamlingsmetoden vi använde oss av under inventeringsfasen var en enkätundersökning via Google formulär till alla vårdnadshavare på de två förskolorna. Den valda enkätundersökningen till vårdnadshavarna grundar sig i att vi som forskare ämnade ta reda på

hur deras barn pratar hemma dels om sin utevistelse på förskolan, dels vad barnen upplever att pedagogerna gör ute på gården. Likaså ville vi få en ökad förståelse för vårdnadshavarnas synsätt på vad pedagogerna gör under utevistelsen och deras uppfattning av begreppet undervisning kopplat till deras barns utveckling och lärande i förskolan. I inlägget vi publicerade på Unikum länkade vi till det förberedda formuläret vi arbetat fram (se bilaga 6). Formuläret inleddes av vad Patel och Davidson (2019, s.97) beskriver som missivet, som enligt dem är det inledande brev som medföljer enkäten där all information delges samt motiverar individerna att delta i undersökningen.

6.1.1 Resultat av intervjuer

”Det kan vara svårt att leda kollegor som har mer erfarenhet, och det behövs mer kunskap om hur arbetet ska delegeras inom arbetslaget. Alla är inte naturliga ledare.” (Citat från pedagog)

Utifrån de kvalitativa intervjuerna framträdde å ena sidan en samsyn kring begreppet undervisning men å andra sidan kunde meningsskiljaktigheter urskiljas när det kom till ansvarsfördelningen mellan pedagogerna vad gäller undervisning. Enigheten kring begreppet undervisning var av stor vikt för vår arbetsprocess, det gjorde att vi inte behövde lägga mer fokus på just innebörden av begreppet utan kunde ta med oss frågetecknen kring ansvarsfördelningen.

Utifrån intervjuerna anammades även problematik vad gäller strukturen av utevistelsen. Respondenterna framhöll att merparten vet vad de ska göra i den strukturerade inomhusmiljön men menar på att strukturen blir ett minne blott när man tar klivet ut i utomhusmiljön.

”Det är så stökigt inne, vi tar ut barnen så hinner vi hämta andan eller så.” (citad från pedagog).

Utomhusmiljön sågs ibland som en tillflyktsort, när det blev för mycket stök inomhus valde man att gå ut istället. Väl utomhus resonerade pedagoger om man klarade sig på färre pedagoger än i inomhusmiljön och att man ofta passade på att gå in för att göra administrativa saker istället för att stanna utomhus. Tillika framkom, att det fanns upplevelser av brist på planeringstid kring planering, genomförande, dokumentation och uppföljning av undervisningstillfällen, då pedagogerna menar på att planeringstiden fylls av andra administrativa måsten. Pedagogerna problematiserade så även att planerat innehåll för verksamheten utomhus många gånger tenderar

att inte bli så i praktiken. Slutligen kunde en viss antydning om ett ökat stöd från rektor relaterat till de olika yrkesrollernas ansvar i relation till förskolans uppdrag efterlysas.

6.1.2 Resultat av enkätundersökning

Enkätundersökningen skickades ut till samtliga vårdnadshavare på både Humlan och Getingen, totalt 74 stycken. Svarefrekvensen blev dessvärre mycket låg då endast 20 vårdnadshavare valde att medverka utefter både en och två uppmaningar om att deras svar var av stor vikt för vår studie. Sett till de enkätsvar vi fick in tolkade vi att vårdnadshavarna till stor del upplevde att pedagogerna är aktiva och delaktiga i barnens utevistelse på förskolan. Samtidigt gick det att tolka att barnen delvis pratade hemma om pedagogernas delaktighet i utevistelsen. Pedagogernas delaktighet lyftes fram genom deltagande i olika lekar så som tagen, medling mellan barnen vid konflikter, bakning av kakor i sandlådan och att de ofta puttar fart på gungorna. 65% av vårdnadshavarna upplevde att deras barn pratade positivt om utevistelsen på förskolan. Hälften av vårdnadshavarna hade förståelse för begreppet undervisning kopplat till barns utbildning, den andra hälften upplevde en viss osäkerhet.

6.1.3 Analys av kvalitativa intervjuer

Analys visar att det rådde en enighet kring begreppet undervisning och dess innebörd vilket var av stor vikt för vår arbetsprocess. Vi kunde då rikta strålkastarljuset mot de meningsskiljaktigheter som tycktes råda kring läroplanens olika ansvarsfördelningar. Vidare framhöll pedagogerna en viss antydning om ett ökat behov av stöd från rektor vad gäller just de olika yrkesrollernas ansvar sett till förskolans uppdrag. Skånfors och Ungerberg (2023, s.151) framhåller att förskollärare behöver stöd i sitt ledarskap och menar att rektor måste vara tydlig i sin kommunikation till arbetslaget kring förskollärares mandat att leda arbetslaget som en helhet.

Analysen visar att pedagogerna behöver fortbildas inom ämnet utomhuspedagogik. Det här för att pedagogerna ska ges möjlighet att se fördelarna med utomhusundervisning samt utomhusmiljöns lärandepotential så att gården inte tenderar att ses som en tillflyktsort. Det här menar vi samspelar med Catucci, Berg och Ärlemalm-Hagsérs (2024, s.1) studie kring hur utomhusmiljön på förskolor kan användas som en pedagogisk resurs kopplat till förskollärares egna förhållningssätt kring utomhuspedagogik. Resonemanget om att det räcker med färre

pedagoger under utomhusvistelsen än inomhus menar vi, klingar inte väl med att undervisningen stannar av och strukturen upplevs bristfällig utomhus. De administrativa uppgifterna som åligger i yrkesprofessionen kan inte åsamka en bristfällig undervisning utomhus. Ovanstående resonemang ser vi samspelar med Skarstein och Berrefjord Ugelstads (2020, s.923) resonemang där tidsbristen många gånger tenderar att undervisning snarare sker i spontant uppkomna situationer än i planerade.

6.1.4 Analys av enkätundersökning

Enkätundersökningens resultat må så vara något nedsatt vad gäller trovärdighet. Utifrån de svar vi fick in går det att tolka en något märkbar skillnad mellan vårdnadshavarnas egna uppfattningar av pedagogernas delaktighet i utevistelsen jämfört med vårdnadshavarnas framförande av deras barns uppfattning av pedagogernas delaktighet. Vårdnadshavarna upplevde pedagogernas delaktighet något högre än vad barnen delgivit sina vårdnadshavare hemma. Catucci, Berg och Ärlemalm-Hagsér (2024, s.1) framhåller att oengagerade pedagoger inte planerar för eller förbereder för aktiviteter i barnens utevistelse, något vi kan koppla an till barnens perspektiv snarare än vårdnadshavarnas. Utifrån vårt uppmärksammade gap där undervisningen tenderar att stanna inomhus tolkar vi likt Williams och Sheridan (2018, s.142) att det kan vara komplext för forskollärarna att förena undervisning i den egna verksamheten, det vill säga att förena undervisning i utomhusmiljön.

6.2 Steg 2 - Planering av insatser

Planeringen av utvecklingsinsatserna syftade till att ge pedagogerna en ökad förståelse för hur olika förhållningssätt i relation till barns utevistelse och utomhuspedagogik kunde komma att påverka barns undervisning utomhus. De planerade utvecklingsinsatserna grundade sig i teoretiska och praktiska insikter. I vår planeringsfas fann vi stöd i tidigare presenterad forskning samt Karlströms (2023) bok.

6.2.1 Fokusgrupp, vidareutbildning som grund för kollegialt lärande

För att kunna bemöta arbetslagets tankar och frågor samt motstånd som kunde komma att uppstå vid implementeringen av utvecklingsinsatserna planerade vi för att dels fördjupa oss i Lina Karlströms (2023) bok, *Undervisa utomhus - Lek och lärande i stationer*, samtidigt som vi studerade relevant tidigare forskning än mer ingående. Den adekvata kompetens vi erhöll under vår vidareutbildning av oss fungerade dels som ett verktyg för oss under processen men också för att kunna synliggöra alla fördelar som åligger att bedriva undervisning utomhus och likaså vikten av pedagogernas närvaro.

Vi planerade in att träffa hela arbetslaget fysiskt under arbetstid i en fokusgrupp, en gång då fysiska träffar på arbetstid är tidskrävande och inte alltid så lätta att planera in. Inför det fysiska mötet önskade vi att de tagit del av Lina Karlströms (2024) blogginlägg, *Sluta passa på - stanna istället kvar!* Blogginlägget är ett komprimerat utdrag inspirerat av hennes bok som beskriver hur pedagogers förhållningssätt kan komma att påverka barngruppen, samt vikten av att vara en närvarande pedagog och stanna kvar i en påbörjad aktivitet som genomförs i en station. Fortlöpande information publicerades via en befintlig kanal på Teams vilket gjorde det möjligt för både pedagoger och rektor att följa arbetets gång samt delge sina reflektioner.

6.2.3 Implementering av pedagogiskt verktyg, schema

Karlström (2023, s.82) beskriver hur man med hjälp av ett schema kan strukturera upp olika stationer i utevistelsen som möjliggör för planerade undervisningar i utomhusmiljön. Med avstamp i Karlströms schema planerade vi för att implementera ett liknande i Humlans verksamhet som vi utarbetade i samråd med pedagogerna under fokusgruppens träff. Utifrån det schemat planerade vi för att observera och filma tre utomhusundervisningar där fokus skulle riktas mot eventuella gap som påverkar undervisningarna. Schemat ämnade fungera som ett verktyg för pedagogerna att använda sig av för att möjliggöra för undervisning i utomhusmiljön och det presenterades under fokusgruppens träff. Pedagogerna gavs möjlighet att ta del av de inspelade observationerna samt de fynd vi uppmärksammat.

6.3 Steg 3 - Genomförande och dokumentation av insatser

I detta avsnittet presenterar vi genomförda insatser samt dokumentation av dessa. Schemat för pedagogerna implementerades under fokusgruppens gemensamma träff, något vi utvecklar under avsnitt 6.3.1. I två av tre observerade undervisningstillfällen kunde vi identifiera märkbara orsaker som kom att påverka undervisningen. Den tredje observationen stod fast likt Hedefalks (2014) beskrivning, det vill säga samtalen flöt på och inga förklaringar behövde tillföras i undervisningen. Ett tydligt meningsskapande kunde urskiljas mellan samtliga deltagare. Några andra barn eller pedagoger fanns inte närvarande på gården under det här undervisningstillfället vilket vi menar påverkade utfallet i jämförelse med de andra två undervisningstillfällena.

6.3.1 Genomförande av fokusgrupp och implementering av schema

Vår gemensamma träff i fokusgruppen skedde såväl fysiskt som digitalt via zoom⁴ där alla kunde samlas efter att rektor låtit oss få delar av inplanerad kompetensutvecklingsdag till att introducera utvecklingsinsatsen mer ingående. En av oss forskare tog rollen som samtalsledare likt Patel och Davidsons (2019, ss.110–111) beskrivning, och den andra av oss dokumenterade mötets diskussioner och händelser med papper och penna. Vi inledde med att dela en powerpointpresentation där vi sammanställt tidigare forskning och utdrag ur Karlströms (2023) bok vi använt oss av i vår vidareutbildning. Under presentationens gång fördes diskussioner kring Karlströms (2023) förslag om att undervisa i stationer i utevistelsen som vi anammat. Utifrån det presenterade vi vårt förslag, att implementera ett strukturerat schema som kan komma att ses som ett pedagogiskt verktyg för att möjliggöra för undervisning utomhus med hjälp av stationer. Vi hade förberett ett förslag på ett potentiellt schema och fyllt i schemat med fingerade namn för att kunna ge en tydligare bild av utformningen och dess potential. Schemamallen representerade rubriker som stationsansvarig pedagog (undervisande pedagog), iordningställande av stationen, arbetsområde, antal deltagare, löpare⁵, plocka undan stationen och dokumentation (se bilaga 7 för exempel). Pedagogerna fick komma med sin input och sedan ta del av en tom mall som de fick använda som underlag vid den egna planeringen av de olika

⁴ Zoom är ett program som gör det möjligt att möta andra personer via internet, till exempel genom videosamtal.

⁵ Löpare är ett begrepp som pedagogerna är bekanta med sedan tidigare. Som löpare ansvarar man för att vägleda och hjälpa barn som potentiellt stör en undervisningssituation så att ansvarig pedagog kan stanna kvar i aktiviteten.

undervisningstillfällena samt strukturera upp de olika ansvarsrollerna på ett tydligt sätt sinsemellan. Vidare fick de information om att schemat skulle testas under en treveckorsperiod och att vi som forskare kom att observera tre olika undervisningstillfällen. Fortlöpande under de tre veckorna hade pedagogerna och vi tillsammans kontakt både muntligt och via teams vad gäller förhinder som uppstod men även hejarop och stöttning i processen. Efter testperioden skickades en anonym enkätundersökning ut via Google formulär till de medverkande pedagogerna för en utvärdering av schemats potential (se bilaga 8).

6.3.2 Genomförande av observation 1

Kalla vindar sveper sakta in över gården och det är en bister kyla som biter tag i kinderna. Kylan avtar plötsligt och kinderna känns inte lika kalla längre då gården fylls av glada och förväntansfulla barn. Ansvarig pedagog för undervisning slår sig ner i sandlådan tillsammans med de tre deltagande barnen och säger "Nu ska vi se hur mycket sand vi kan fylla här", och fyller hinken med sand. Ett barn lyssnar och tittar uppmärksammat på pedagogen medan övriga deltagande barn redan är i full gång med att fylla hinkar och gräva. Ett barn som ansluter och verkar vilja delta brister plötsligt ut i gråt då ett av de redan deltagande barnen högljutt utbrister "Usch du har snor" och föser barnet åt sidan. Pedagogen uppmärksammar barnet och säger "Jag kommer strax tillbaka, jag ska bara hjälpa kompiserna". Barnen fortsätter med sina aktiviteter under tiden.

Några få minuter in i undervisningen ropar ett annat barn på pedagogen som nu måste lämna igen för att hjälpa barnet på toaletten. Under tiden ansluter ytterligare ett barn men övriga deltagande barn fortsätter med sitt. Till en början stör inte den nya deltagaren pågående aktivitet, men ställer sig plötsligt upp och slår på en tennisboll upprepade gånger mot en av hinkarna. Strax innan pedagogen kommer tillbaka har den nya deltagaren avvikit. "Förlåt, nu är jag tillbaka. Var va vi nu igen?" säger pedagogen. Undervisningen tar inte riktigt vid där den slutar och det är märkbart att både deltagande barn och pedagog har tappat fokus på innehållet.

6.3.3 Genomförande av observation 2

Det är en skön förmiddag och det märks att våren försöker göra en ansats till att tränga bort vintern. En skara barn står ivrigt och väntar på att en vuxen ska öppna grinden in till gungorna. Ett barn står envist fast vid att pedagogen minsann har lovat att sätta fart på kompisgungan och brister ut i gråt. "Jag hade egentligen tänkt att vara på de andra gungorna. Kan jag ha undervisningen på kompisgungan istället?" säger pedagogen och tittar tveksamt mot oss. Pedagogen får till svar att försöka hålla fast vid planerad undervisning, sett till schemat, och pedagogen säger "Det funkar klart där också" och tre deltagare sätter sig snabbt på kompisgungan. "Nu ska vi ta lagom fart, inleder pedagogen. "Vad är lagom fart"? Barnen svarar något ohörbart i mun på varandra och pedagogen fortsätter ställa frågor som, "Hur mycket är lagom fart"? "Hur många är vi på gungan?". "Fyra" svarar ett barn. Borta från sandlådan hörs barngråt och pedagogen tappar fokus för en stund och ropar till löparen "Ett barn gråter" och säger sedan "Nej, jag måste släppa det" varpå undervisningen tar vid igen. En annan pedagog bekräftar det gråtande barnet medan ansvarig löpare bejakar ett barn som väntar på sin tur med orden "Jag kallar på dig när det är din tur". Barnet springer iväg mot nya äventyr och likaså gör vi som forskare då vi ser stor potential i det material vi införskaffat oss.

6.4 Steg 4 - Analys av insatserna

Utifrån våra synsätt och tolkningar som aktionsforskare i relation till pedagogernas utvärdering kommer vi analysera de genomförda insatserna kopplat till såväl tidigare forskning som vald teori under följande avsnitt. Vi inleder med att analysera de två undervisningstillfällena som en helhet följt av en analys av det kollegiala lärandet för att slutligen analysera det implementerade schemat utifrån den utvärderingsenkät pedagogerna svarat på.

6.4.1 Analys av fokusgrupp

Vidareutbildningen av oss har varit av stor vikt för vår studie. Forskning och relevant litteratur har gett oss en djupare förståelse för att pedagogers förhållningssätt speglar sig i utformningen av verksamheten. När det kommer till vilken potential utomhuspedagogiken har i relation till barns lärande i förskolan ser vi att det är av stor vikt att lyfta Szczepanski och Dahlgrens (2011, s.25) synsätt där de menar att de sinnliga erfarenheterna utanför skolans officiella klassrum/lokaler ses

som en viktig faktor för att uppnå en djupare och bredare kunskap. Kompetensen vi erhållit har fungerat som en verktygslåda när vi stött på såväl motstånd och förhinder men även vid hejarop och stöttning i genomförandefasen.

Sett till analys av fokusgruppen som vi fick tillstånd av rektor att genomföra under inplanerad kompetensutvecklingsdag ser vi att en viktig grund lades för vår planerade utvecklingsinsats. Utifrån utvärderingsenkäten som skickades ut till pedagogerna upplevde de att de fick en tydlig introduktion genom powerpointpresentationen som de vidare utgick ifrån när de färdigställde schemamallen. Elvstrand och Närvänen (2019, s.45) lyfter fram vikten av deltagarnas delaktighet och engagemang genom hela processen. Genom att skapa kommunikativa arenor för reflektion och erfarenhetsutbyte menar de att lärande och kunskapsutveckling kan möjliggöras. Utifrån vår kommunikativa arena, vår fokusgrupp ser vi att vårt stöd var betydelsefullt för pedagogerna när det kommer till att undanröja deras osäkerhet. Likaså att vi gav dem de resurser de kunde tänkas behöva under processen då Szczepanski och Dahlgren (2011, s.29) framhåller att lärarna känner en osäkerhet kring att undervisa utomhus och att de ofta bottnar i avsaknad av stöd från såväl kollegor, ledning, tid och resurser.

6.4.2 Analys av schema

Analysen av det implementerade verktyget visar enbart på positiva effekter och reflektioner från såväl pedagoger som rektor sett till den utvärderingsenkät som skickats ut. Schemat ser dem som ett pedagogiskt verktyg som har hjälpt dem att möjliggöra för undervisning i utomhusmiljön. Pedagogerna framhöll att de numera upplever utomhusmiljön som en miljö full av lärandepotential där schemat med tydliga rubriker har hjälpt dem att strukturera upp såväl innehåll som de olika ansvarsrollerna oavsett pedagogernas yrkestitlar. Skånfors och Ungerberg (2023, ss.153–154) framhåller att pedagoger i regel vet vilket ansvar som åligger ens yrkestitel men att det kan vara känsligt att tala om dess olika kompetenser. Likaså lyfter de vikten av rektorns ansvar att tydliggöra de olika yrkesrollerna så som att förskolläraren ska leda arbetslaget som en helhet (Skånfors och Ungerberg 2023, s.151). Därav ser vi vikten av att det är förskollärarna som ansvarar för schemats ifyllnad men att arbetslaget gemensamt genomför, dokumenterar och analyserar processen.

Vidare Sett till pedagogernas utvärdering av schemat eftersträvades inte någon ny rubrik men utifrån egna reflektioner med utgångspunkt i våra observationer av undervisningstillfällena menar vi att en rubrik med undervisningsprincip så småningom kan tillföras. Det här för att öka undervisningens kvalitet då undervisningarna saknade en röd tråd. Vårt synsätt samspelar med Vallberg Roths (2020, s.32) belysning av att styrdokumentet inte skildrar specifika undervisningsmetoder eller undervisningsprinciper vilket anser påverka förskolans kvalitet. Utifrån Hedefalks (2014, ss.36–38) beskrivning av den pragmatiska teorin framhålls olika undervisningsprinciper som pedagogerna kan använda som analysverktyg i planeringen av undervisningen. Om pedagogerna ges möjlighet att utgå från en av Hedefalks (2014) undervisningsprinciper som tar avstamp i de tre didaktiska frågorna vad, hur och varför ser vi att undervisningarna kunde fördjupas och struktureras upp på ett tydligare sätt så att innehållet framträtt mer tydligt. Sett till observationstillfälle två där pedagogen inleder med att tala om gungans fart men går raskt vidare och börjar istället räkna antal barn på gungan ser vi att undervisningen inte hade en tydlig riktning. Om undervisningen istället hade utgått från en faktabaserad undervisningsprincip kunde innehållet ha centrerats till att fortsätta prata om fart och vidare fördjupa sig inom fysikens gravitation.

Genom att schemalägga undervisning i barnens utevistelse ser vi att pedagogerna samt barnen ges möjlighet att förvärva erfarenheter direkt i naturen och på så sätt länka samman teori och praktik sett till Szczepanski och Dahlgrens (2011, ss.21–22) beskrivning.

6.4.3 Analys av genomförda observationer

Analys visar att pedagoger betonar vikten av att vara en närvarande pedagog. Det här för att kunna synliggöra barns lärande samt kunna identifiera gap och därefter planera för att tillföra handlingar för att fylla igen de luckor som uppstått. Ny information behöver tillföras i gapet genom en handling enligt Hedefalk (2014, ss.24,29), som menar att detta utförs av en riktninggivare för att meningsskapandet ska återupptas. Analys visar även på att löparens roll är av största vikt för att kunna stanna kvar i undervisningen och vara den närvarande pedagog man önskar. Sett till undervisningstillfälle 1 där pedagogen lämnar aktiviteten ett flertal gånger får vi en ökad förståelse för pedagogens agerande då det rörde personalbortfall, vilket hade kommit till vår vetskap redan innan påbörjad observation. Om en ansvarig löpare funnits när en av breddvid-

deltagarna i undervisning 1 börjar slå på en tennisboll mot en av hinkarna hade löparen kunnat avleda barnet genom att omorientera handlingen. På så sätt hade löparen intagit en roll som ominstruerande riktningsgivare likt Hedefalks (2014, s.29) beskrivning. Den undervisande pedagogens förhållningssätt i undervisning 1 samspelar med Deweys synsätt som Szczepanski och Dahlgren (2011, s.23) beskriver i sin studie. Barnen ges möjlighet att hantera konkret material i sandlådan som för dem är en välkänd plats. Materialen kan kopplas samman med val av plats och genom att låta barnen hantera de konkreta materialen i undervisningen menar Dewey att när erfarenheter av den fysiska miljön och hantering av konkret material länkas samman genererar det i att omgivningen kan ses som en naturlig plats för lärande.

Utifrån analys av undervisningstillfälle 2 framträdde en osäkerhet hos pedagogen när det kom till val av plats samt tilliten till löparens uppmärksamhet. Trots att det fanns en löpare i nära anslutning till undervisningssituationen, riktade den undervisande pedagogen sitt fokus mot ett gråtande barn i en närliggande sandlåda och påkallade löparens uppmärksamhet. Pedagogen fann sig snabbt till rätta och återupptog undervisningen. Pedagogens osäkerhet kring val av plats grundar sig i att platsen som angetts i schemamallen inte stämmer överens med platsen man lovat ett barn. Sett till att vi går in som bekräftande riktningsgivare som Hedefalk (2014, s.29) beskriver finner pedagogen stöd i att byta plats för undervisningen. Samtidigt framhåller Szczepanski och Dahlgren (2011, s.25) att lärandets lokalisering kan ses som den centrala byggstenen inom utomhuspedagogiken vilket kan tolkas inte samspelar med pedagogens platsbyte. Då platsen för undervisningen i första skedet innefattade flera enskilda gungor såg vi som riktningsgivare ingen påverkan på undervisningens innehåll sett till platsbytet till kompisgungan där flera kan gunga tillsammans.

7. Diskussion och implikationer

I detta avsnitt diskuteras valet av metod och resultat av utvecklingsarbetet. Vi kommer framhålla vad som varit givande i utvecklingsarbetet samt vad vi kunnat göra annorlunda. Vidare i avsnittet kommer en diskussion av didaktiska implikationer presenteras. Avslutningsvis redogör vi för möjliga kompletterande utvecklingsinsatser.

7.1 Metoddiskussion

Utifrån diskussioner mellan oss fann vi att våra förskolor i regel bara bedrev undervisning inomhus. Valet blev då självklart för oss att försöka möjliggöra för undervisning utomhus då vi såg en stor förbättringsmöjlighet inom området. Humlan kom att bli den förskola vi valde att rikta fokus mot utifrån huvudmannens beslut, samt ledningsbeslut angående förbättrad undervisning i barns utevistelse på förskolans gård. Under arbetets gång har vi funderat över våra valda metoder. Enkätundersökningen som skickades ut till vårdnadshavarna har varit den metod som vi förhållit oss mest kritiska till på grund av den låga svarsfrekvensen och därmed en minskad tilltro till resultatet. Vi kan enbart spekulera i vilka faktorer som ligger bakom ett så stort bortfall av enkätsvar. Patel och Davidson (2019, s.95) hävdar att bortfall av enkätsvar ofta är ett stort problem och påverkar då trovärdigheten i resultatet. Vidare skriver de att enkäter lättare kan anpassas utifrån respondentens behov när det kommer till exempelvis tidpunkt för ifyllandet men en nackdel är att ingen kan vägleda eller förtydliga en fråga om respondenten inte förstår. Utifrån deras resonemang kanske vi kunnat öka svarsfrekvensen genom att ge vårdnadshavarna möjlighet att låta barnen komma 10 minuter tidigare eller hämta 10 minuter senare för att fylla i formuläret. Då hade även möjlighet funnits att förtydliga frågeställningarna om så önskades. Samtidigt går det inte att se förbi vikten av ett starkt missiv som Patel och Davidson (2019, s.97) beskrev. Vårt missiv saknade kanske den slagkraftiga motivationen för att få vårdnadshavarna att vilja delta i undersökningen.

Den metod vi anser varit mest givande för att föra utvecklingsarbetet framåt är observationerna. Genom observationerna har vi fått möjlighet att direkt registrera olika skeenden som kan komma att påverka utövandet av undervisningen utomhus. Observationerna gav oss en tydlig bild av att löparens roll är av största vikt för att kunna bedriva undervisning i

utomhusmiljön. Både för oss och för pedagogerna blev det tydligt att man inte kan klara sig på färre pedagoger under utevistelsen när man ska följa läroplanens riktlinjer om att undervisa såväl inomhus som utomhus. De här reflektionerna menar vi visar på att en social förändring har börjat få fäste, det vill säga att pedagogerna har blivit mer medvetna om vad de gör, hur de ska tänka kring undervisning utomhus, samt hur de gemensamt kan omsätta det de planerat för i praktiken. Det här tolkar vi i linje med aktionsforskningen som Elvstrand och Närvänen (2019, s.43) beskriver. Där menar de att den sociala förändringen omsluter hur någonting görs, hur vi tänker men också våra relationer och sociala samspel med varandra.

7.2 Resultatdiskussion

Då det övergripande gapet pekade mot en avsaknad av undervisning ute på gården, kunde vi se att gapet kunde fyllas igen med hjälp av en handling. Likt Hedefalks (2014, s.29) beskrivning av en instruerande riktninggivare kunde vi synliggöra relevanta verktyg för pedagogerna. Vi fann stöd i Skarstein och Berrefjord Ugelstads (2020, s.923) studie där vi som forskare behövde synliggöra för pedagogerna hur utevistelsen kunde komma att användas som en resurs för den pedagogiska verksamheten. Likaså lutade vi oss mot Kiviranta, Lindfors, Rönkkö och Luukkas (2024, s.102) studie som visade på ett ökat behov hos lärarna att få stöd i att utveckla adekvat kompetens för att kunna implementera utomhuslärande i tidig barndom. Att fortbilda såväl oss själva som pedagogerna inom ämnet utomhuspedagogik, menar vi genererade i att nya kunskaper erhöles. Samtidigt menar vi att en implementering av det konkreta verktyget med tydliga ansvarsroller i relation till utomhusundervisning kunde generera i att verktyget sågs som en resurs i utevistelsen. Vi såg då att det övergripande identifierade gapet som pekade mot att undervisningen inte utövades utomhus började fyllas igen med hjälp av vår handling.

Szczepanski och Anderssons (2015, ss.127–128) studie syftar till att utveckla förståelse för lärmiljöns eller platsens betydelse för lärande och undervisning i ett utomhuspedagogiskt sammanhang. När vi ser tillbaka på deras studie och gör jämförelser med vårt utvecklingsarbete, kan vi se tydliga liknelser kopplat till vårt resultat. Vår fokusgrupp samt implementering av schemat kan liknas vid ett smörgåsbord. Genom att pedagogerna getts möjlighet att få erfara nya kunskaper om hur stationsundervisning kan bedrivas på gården och då getts möjlighet att få omsätta det i praktiken ser vi att vi möjliggjort för pedagogerna att utöva undervisning i barnens

utevistelse. Genom schemat har pedagogerna getts möjlighet att börja reflektera över platsens betydelse genom att ställa sig den didaktiska frågan varför sammankopplat med var-frågan vilket kanske kan bidra till att minska pedagogernas osäkerhet när de ska förklara val av plats samt att undervisa utomhus.

Trots att Williams och Sheridan (2018, s.142) framhåller att det kan vara komplext för förskollärare att införliva undervisning i den egna verksamheten, kan vi utifrån pedagogernas svar på utvärderingsenkäten samt genom våra observationer se att pedagogerna ökat sin förståelse kring utomhuspedagogik sett till barns lek, lärande, omsorg och utveckling. Pedagogerna har kommit till insikt med att löparens roll är viktig då löparen gör det möjligt för undervisande pedagog att stanna kvar i aktiviteten. Likaså upplever vi att pedagogerna har börjat kritiskt granska det egna förhållningssättet kopplat till förskolans uppdrag samt sitt synsätt till barns utevistelse. Det här tolkar vi möjliggör att gap som uppstår kan fyllas igen för att meningsskapandet ska komma vidare med hjälp av en riktninggivare (Hedefalk 2014, s.24).

Ett problem som vi stött på längs vägen är att alla pedagoger inte hunnit testa de olika ansvarsrollerna i schemat. Resultatet av den utvärderingsenkät som fylldes i av pedagogerna hade kanske sett annorlunda ut om alla hunnit prova på de olika rollerna, då hade kanske förbättringsmöjligheter framträtt. Samtidigt är det svårt att få genomförandet att fullföljas när man både som forskare och pedagog jobbar under en viss tidspress och oförutsedda hinder uppkommer. Vi har även reflekterat över att vi kunde sammanställt resultatet av pedagogernas utvärderingsenkät och delgivit rektor, det här för att ge rektorn möjlighet att ta del av schemats positiva effekter av att få undervisningen ut i utomhusmiljön.

7.3 Didaktiska implikationer

För en av oss har den kombinerade rollen som forskare och pedagog i den egna verksamheten inneburit en utmaning under utvecklingsarbetets gång. Att förhålla sig till forskarrollen är en sak men att bemöta motstånd i rollen som pedagog har varit svårt. Det kollegiala lärandet har då funnits som ett verktyg att ta till. Att bedriva forskning i den egna verksamheten är utmanande då man inte vet hur mycket ens egen kunskap och erfarenheter kommer att påverka de medverkandes handlingar eller svar. Rollen och kopplingen till förskolan som enbart forskare har

inneburit att man många gånger har fått ta ett kliv åt sidan och förlita sig på den andra forskaren som då blivit en länk mellan verksamheten, pedagogerna och utvecklingsarbetet.

7.4 Förslag på kompletterande utvecklingsinsatser

Då vi ser att våra planerade insatser har varit gynnsamma i att möjliggöra för utomhusundervisning menar vi att pedagogernas nyvunna erfarenheter och kunskaper hade kunnat delges till närliggande förskola som omfattas av samma mål från huvudman och rektor. Genom att delge rektorn sammanställningen av pedagogernas utvärderingsenkät hade man i samråd med rektor kunnat starta upp ett utomhuspedagogiskt forum där ett vidare kollegialt lärande kunde tagit vid.

Vidare ser vi att en implementering av en dokumentationsvägg av barns görande i relation till stationerna i utomhusmiljön skulle kunna leda till att reflektioner kan göras gemensamt mellan såväl, pedagoger, barn och vårdnadshavare. Genom att reflektera gemensamt med barnen menar Peterson (2023, s.55) att pedagogerna tar avstamp i barnens tidigare erfarenheter samt får reda på vad barnen uppfattar som intressant, meningsfullt och roligt. Det här menar vi kan vidareutveckla undervisningen utomhus ytterligare ett steg samt göra barnen mer delaktiga.

Referenslista

Catucci, Ester, Berg, Benita, & Ärlemalm-Hagsér, Eva. (2024). There are plenty of opportunities for play and learning – Swedish preschool teachers perspectives on using the outdoor environment as a pedagogical resource. *Cogent Education*, 11(1).

<https://doi.org/10.1080/2331186X.2024.2369971> [14-02-2025]

Denscombe, Martyn (2018). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Fjärde upplagan Lund: Studentlitteratur

Elvstrand, Helene & Närvänen, Anna Liisa (2019) Kapitel 2, Aktionsforskning som metod i utvecklingsinriktade examensarbeten. I: Dahl, Marianne, Eek-Karlsson, Liselotte & Perselli, Ann-Katrin (red.) *Att skapa en professionell identitet. Om utvecklingsinriktade examensarbeten i lärarutbildningen*. Stockholm: Liber AB ss. 42–61

Hedefalk, Maria (2014) *Förskola för hållbar utveckling. Förutsättningar för barns utveckling av handlingskompetens för hållbar utveckling*. Diss. Uppsala universitet. <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:686018/FULLTEXT01.pdf> [20-02-2025]

Karlström, Lina (2023) *Undervisa utomhus - Lek och lärande i stationer*. Stockholm: Natur och kultur

Karlström, Lina (2024) Sluta passa på - stanna istället kvar! *Tankar om förskola. Barnen, de vuxna och reglerna kring arbetet* [blogg], 15 september.

<https://www.tankaromforskola.se/undervisningen/sluta-passa-pa-stanna-istallet-kvar/> [22-01-2025]

Kiviranta, Leena, Lindfors, Eila, Rönköö, Marja-Leena & Luukka, Emilia (2024) Outdoor Learning in Early Childhood Education: Exploring Benefits and Challenges, *Educational Research*, 66(1), ss.102–119. <https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=60dea0b0-ac61-3dfe-8504-6c6b29bcbced>

[20-01-2025]

Läroplan för förskolan: Lpfö 18. (2018). Stockholm: Skolverket. Tillgänglig på Internet:

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=4001>.

Patel, Runa & Davidson, Bo (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Femte upplagan. Lund: Studentlitteratur

Peterson, Carina (2023) Förskollärares balansgång mellan att undervisa ett kunskapsinnehåll och att tillvarata barns intresse, *Paideia*, 25, ss. 48–57.

<https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=0ffe8779-3859-3603-9259-8258e0605eb3>

[18-02-2025]

Sheridan, Sonja & Williams, Pia (red.) (2018) *Undervisning i förskolan en kunskapsöversikt*.

Stockholm: Skolverket Tillgänglig på internet: [Undervisning i förskolan - en kunskapsöversikt - Skolverket](#) [19-02-2025]

Skarstein, Tuula.H, & Berrefjord Ugelstad, Ingunn (2020) Outdoors as an Arena for Science Learning and Physical Education in Kindergarten, *European Early Childhood Education Research Journal*, 28(6), ss. 923–938.

<https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=39e05868-7f34-3fd0-b176-eb66571dd2bb>

[19-02-2025]

Skånfors, Lovisa & Ungerberg, Kristin (2023) Utbildning borde spela roll – om förskollärares uppdrag att leda, *Nordisk barnehageforskning*, 20(4), ss. 151–169.

<https://doi.org/10.23865/nbf.v20.316> [19-02-2025]

Szczepanski, Anders (2013) Platsens betydelse för lärande och undervisning: ett utomhuspedagogiskt perspektiv, *NorDiNa: Nordic Studies in Science Education*, 9(1), 3–17.

<https://doi.org/10.5617/nordina.623> [22-02-2025]

Szczepanski, Anders (2024) Utomhuspedagogik – Varför låta undervisning och lärande stanna på tröskeln? I: Andersson, Per (red.) Poängen med lärande utomhus – pedagogiska perspektiv, *Skrifter från Forum för utomhuspedagogik No.6* ss.27–34 DOI:10.3384/9789180755191

[21-02-2025]

Szczepanski, Anders & Andersson, Per (2015) Perspektiv på plats: 15 professorers uppfattningar av platsens betydelse för lärande och undervisning utomhus, *Pedagogisk forskning i Sverige*, 20(1–2), ss. 127–149. <https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=4c65206d-381d-38db-934e-2618819d4f62>. [18-02-2025]

Szczepanski, Anders & Dahlgren, Lars Owe (2011) Lärares uppfattningar av lärande och undervisning utomhus, *Didaktisk Tidskrift*, 20(1), ss. 21–48.

<https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=b2ec5f80-57cf-34bd-ab2c-6fe59855a8a7>.

[17-02-2025]

Vallberg Roth, Ann-Christine (2020) kap.2. Vad kan känneteckna undervisning i förskolan? I. Åsén, Gunnar (red.). *Vad säger forskningen om svensk förskola?* Första upplagan Stockholm: Liber ss.31–53

Vetenskapsrådet. (2024). *God forskningssed*. <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2024-10-02-god-forskningssed-2024.html> [21-02-2025]

Williams, Pia & Sheridan, Sonja (2018) Förskollärarkompetens – skärningspunkt i undervisningens kvalitet, *Barn – forskning om barn og barndom i Norden*, 36(3–4). <https://doi.org/10.5324/barn.v36i3-4.2901> [01-03-2025]

Bilaga 1

Hej,

Vi är två studenter från Malmö Universitet som läser vår sista termin, det vill säga vår sjunde termin på förskolläraprogrammet. Vi är mitt uppe i vårt examensarbete och har varit i kontakt med respektive rektor och personal på våra enheter och fått godkänt att genomföra vår studie på våra förskolor.

Vårt examensarbete är ett så kallat utvecklingsinriktat examensarbete vilket innebär att vi ska identifiera ett område inom våra verksamheter som behöver utvecklas. Genom olika metoder såsom intervjuer med pedagoger och enkätundersökningen som ni deltog i slutet av förra året har vi valt att forska vidare kring undervisningen i utomhusmiljön på förskolan. Vi kommer att fokusera på undervisningen som sker utomhus, både planerade och spontana.

För att kunna leda arbetet vidare skulle vi dels behöva observera barnen och pedagogerna i utomhusmiljön men också filma undervisningar som sker. Filminspelningarna filmas med förskolans digitala verktyg. Materialet kommer att användas till vår studie och lagras på Malmö Universitets server under arbetsprocessen. Utöver oss två som studenter/forskare kan vår handledare och examinator komma att be om att få se materialet. Vi skulle bli oerhört glada och tacksamma om ni skulle kunna fylla i en samtyckesblankett som ger oss tillåtelse att utföra våra studier i gemenskap med era barn. Det hade varit väldigt värdefullt för oss. I enighet med Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (som ni kan läsa om här <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2024-10-02-god-forskningssed-2024.html>) baseras barnens medverkan på samtycke, de deltagande barnen kommer tillfrågas inför materialinsamlingen och har möjlighet att tacka nej till medverkan i studien. I det slutliga arbetet kommer även deltagarna att avidentifieras och efter examensarbetet är godkänt raderas allt material. Ni har även under tidens gång rätt till att återkalla ert samtycke om så önskas. Vi hoppas att så många som möjligt vill hjälpa oss i vår forskningsprocess och möjligheten att utveckla undervisningen för barnen i utomhusmiljön. Blanketterna tillhandahålls av pedagogerna.

Vid frågor eller funderingar är ni varmt välkomna att kontakta oss via mail:

Med vänlig hälsning Emma Andréasson och Susanne Salamon

Bilaga 2

På förskolläraryr utbildningen vid Malmö universitet skriver studenterna ett examensarbete på sjunde terminen. I detta arbete ingår att göra en egen vetenskaplig studie, utifrån en fråga som kommit att engagera studenterna under utbildningens gång. Till studien samlas ofta material in vid förskolor, i form av t.ex. intervjuer och observationer. Examensarbetet motsvarar 15 högskolepoäng, och utförs under totalt 10 veckor. När examensarbetet blivit godkänt publiceras det i Malmö universitets databas DIVA (<http://mau.diva-portal.org/smash/search.jsf?language=s&dsid=4868>)

Datum

Samtycke till barns medverkan i studentprojekt

Hej,

Vi är två studenter från Malmö Universitet som läser vår sista termin, det vill säga vår sjunde termin på förskolläraryr utbildningen. Vi är mitt uppe i vårt examensarbete och har varit i kontakt med respektive rektor och personal på våra enheter och fått godkänt att genomföra vår studie på våra förskolor.

Vårt examensarbete är ett så kallat utvecklingsinriktat examensarbete vilket innebär att vi ska identifiera ett område inom våra verksamheter som behöver utvecklas. Genom olika metoder såsom intervjuer med pedagoger och enkätundersökningen som ni deltog i slutet av förra året har vi valt att forska vidare kring undervisningen i utomhusmiljön på förskolan. Vi kommer att fokusera på undervisningen som sker utomhus, både planerade och spontana.

För att kunna leda arbetet vidare skulle vi dels behöva observera barnen och pedagogerna i utomhusmiljön men också filma undervisningar som sker. Filminspelningarna filmas med förskolans digitala verktyg. Materialet kommer att användas till vår studie och lagras på Malmö Universitets server under arbetsprocessen. Utöver oss två som studenter/forskare kan vår handledare och examinator komma att be om att få se materialet. Vi skulle bli oerhört glada och tacksamma om ni skulle kunna fylla i en samtyckesblankett som ger oss tillåtelse att utföra våra studier i gemenskap med era barn. Det hade varit väldigt värdefullt för oss. I enighet med Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (som ni kan läsa om här <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2024-10-02-god-forskningssed-2024.html>) baseras barnens medverkan på samtycke, de deltagande barnen kommer tillfrågas inför materialinsamlingen och har möjlighet att tacka nej till medverkan i studien. I det slutliga arbetet kommer även deltagarna att avidentifieras och efter examensarbetet är godkänt raderas allt material. Ni har även under tidens gång rätt till att återkalla ert samtycke om så önskas. Vi hoppas att så många som möjligt vill hjälpa oss i vår forskningsprocess och möjligheten att utveckla undervisningen för barnen i utomhusmiljön. Blanketterna tillhandahålls av pedagogerna.

Vid frågor eller funderingar är ni varmt välkomna att kontakta oss via mail:
Med vänlig hälsning Emma Andréasson och Susanne Salamon

.....
Studentens underskrift och namnförtydligande4

Kontaktuppgifter till student (tfn nr, e-mail):

.....

Ansvarig handledare på Malmö universitet:

.....

Kursansvarig på Malmö universitet:

.....

Kontaktuppgifter Malmö universitet:

www.mah.se
040-665 70 00

Information om Malmö 4universitetets behandling av personuppgifter

Personuppgiftsansvarig	Malmö universitet
Dataskyddsbud	dataskyddsbud@mau.se
Typ av personuppgifter	Namn, anteckning av lärandesituation, bild och/eller filmklipp samt ditt samtycke till att Malmö universitet behandlar dessa personuppgifter.
Ändamål med behandlingen	För att möjliggöra undervisnings- och examinationssituationer i förskolemiljö för studenter vid Malmö universitets förskollärarytbildning.
Rättslig grund för behandling	Ditt samtycke.
Mottagare	Personuppgifterna kommer endast användas i utbildningssyfte inom ramen för Förskollärarytbildningsprogrammet vid Malmö universitet och kommer inte att spridas vidare till någon annan mottagare.
Lagringstid	Malmö universitet kommer spara dina personuppgifter så länge de behövs för ovan angivet ändamål eller till dess att du återkallar ditt samtycke. Efter genomförd kurs/program kommer personuppgifterna att raderas. Malmö universitet kan dock i vissa fall bli skyldiga att arkivera och spara personuppgifter enligt Arkivlagen och Riksarkivets föreskrifter.
Dina rättigheter	Du har rätt att kontakta Malmö universitet för att 1) få information om vilka uppgifter Malmö universitet har om dig och 2) begära rättelse av dina uppgifter. Vidare, och under de förutsättningar som närmare anges i dataskyddslagstiftningen, har du rätt att 3) begära radering av dina uppgifter, 4) begära en överföring av dina uppgifter (dataportabilitet), eller 5) begära att Malmö universitet begränsar behandlingen av dina uppgifter. När Malmö universitet behandlar personuppgifter med stöd av ditt samtycke, har du rätt att när som helst återkalla ditt samtycke genom skriftligt meddelande till Malmö universitet. Du har rätt att inge klagomål om Malmö uni4versitetets behandling av dina personuppgifter genom att kontakta Datainspektionen, Box 8114, 104 20 Stockholm.

Samtycke

Härmed samtyckes till att nedanstående barn får medverka i ovan beskrivna studentprojekt, samt bekräftas att vi som vårdnadshavare har tagit del av informationen om Malmö universitets behandling av personuppgifter.

Barnets namn:

Förskola:

Dagens datum:

.....

Namn, vårdnadshavare 1

.....

Namn, vårdnadshavare 2

Vid gemensam vårdnad måste båda vårdnadshavare underteckna blanketten.

Bilaga 3

På förskolläraryrket utbildningen vid Malmö universitet skriver studenterna ett examensarbete på sjunde terminen. I detta arbete ingår att göra en egen vetenskaplig studie, utifrån en fråga som kommit att engagera studenterna under utbildningens gång. Till studien samlas ofta material in vid förskolor, i form av t.ex. intervjuer och observationer. Examensarbetet motsvarar 15 högskolepoäng, och utförs under totalt 10 veckor. När examensarbetet blivit godkänt publiceras det i Malmö universitets databas DIVA (<http://mau.diva-portal.org/smash/search.jsf?language=s&dswid=4868>)

Datum

Samtycke till medverkan i studentprojekt

Hej,

Vi är två studenter från Malmö Universitet som läser vår sista termin, det vill säga vår sjunde termin på förskolläraryrket. Vi är mitt uppe i vårt examensarbete och har varit i kontakt med respektive rektor på våra enheter och fått godkänt att genomföra vår studie på våra förskolor.

Vårt examensarbete är ett så kallat utvecklingsinriktat examensarbete vilket innebär att vi ska identifiera ett område inom våra verksamheter som behöver utvecklas. Genom olika metoder såsom intervjuer med pedagoger och enkätundersökningen som vårdnadshavare deltog i slutet av förra året har vi valt att forska vidare kring undervisningen i utomhusmiljön på förskolan. Vi kommer att fokusera på undervisningen som sker utomhus, både planerade och spontana.

För att kunna leda arbetet vidare skulle vi dels behöva observera barnen och er pedagoger i utomhusmiljön men också filma undervisningar som sker. Filminspelningarna filmas med förskolans digitala verktyg. Materialet kommer att användas till vår studie och lagras på Malmö Universitets server under arbetsprocessen. Utöver oss två som studenter/forskare kan vår handledare och examinator komma att be om att få se materialet. Vi skulle bli oerhört glada och tacksamma om ni skulle kunna fylla i en samtyckesblankett som ger oss tillåtelse att utföra våra studier i gemenskap med er. Det hade varit väldigt värdefullt för oss. I enighet med Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (som ni kan läsa om här <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2024-10-02-god-forskningssed-2024.html>) baseras er medverkan på samtycke, ni som deltar kommer tillfrågas inför materialinsamlingen och har möjlighet att tacka nej till medverkan i studien. I det slutliga arbetet kommer även deltagarna att avidentifieras och efter examensarbetet är godkänt raderas allt material. Ni har även under tidens gång rätt till att återkalla ert samtycke om så önskas. Vi hoppas att ni vill hjälpa oss i vår forskningsprocess och möjligheten att utveckla undervisningen för barnen i utomhusmiljön.

Vid frågor eller funderingar är ni varmt välkomna att kontakta oss via mail:

Med vänlig hälsning Emma Andréasson och Susanne Salamon

.....
Studentens underskrift och namnförtydligande

Kontaktuppgifter till student (tfn nr, e-mail):

.....
Ansvarig handledare på Malmö universitet:

.....
Kursansvarig på Malmö universitet:

.....
Kontaktuppgifter Malmö universitet:

www.mah.se

040-665 70 00

Information om Malmö universitets behandling av personuppgifter

Personuppgiftsansvarig	Malmö universitet
Dataskyddsombud	dataskyddsombud@mau.se
Typ av personuppgifter	Namn, anteckning av lärandesituation, bild och/eller filmklipp samt ditt samtycke till att Malmö universitet behandlar dessa personuppgifter.
Ändamål med behandlingen	För att möjliggöra undervisnings- och examinationssituationer i förskolemiljö för studenter vid Malmö universitets förskolläraryt utbildning.
Rättslig grund för behandling	Ditt samtycke.
Mottagare	Personuppgifterna kommer endast användas i utbildningssyfte inom ramen för Förskollärarytprogrammet vid Malmö universitet och kommer inte att spridas vidare till någon annan mottagare.
Lagringstid	Malmö universitet kommer spara dina personuppgifter så länge de behövs för ovan angivet ändamål eller till dess att du återkallar ditt samtycke. Efter genomförd kurs/program kommer personuppgifterna att raderas. Malmö universitet kan dock i vissa fall bli skyldiga att arkivera och spara personuppgifter enligt Arkivlagen och Riksarkivets föreskrifter.
Dina rättigheter	Du har rätt att kontakta Malmö universitet för att 1) få information om vilka uppgifter Malmö universitet har om dig och 2) begära rättelse av dina uppgifter. Vidare, och under de förutsättningar som närmare anges i dataskyddslagstiftningen, har du rätt att 3) begära radering av dina uppgifter, 4) begära en överföring av dina uppgifter (dataportabilitet), eller 5) begära att Malmö universitet begränsar behandlingen av dina uppgifter. När Malmö universitet behandlar personuppgifter med stöd av ditt samtycke, har du rätt att när som helst återkalla ditt samtycke genom skriftligt meddelande till Malmö universitet. Du har rätt att inge klagomål om Malmö universitets behandling av dina personuppgifter genom att kontakta Datainspektionen, Box 8114, 104 20 Stockholm.

Samtycke

Härmed samtycker jag till att medverka i ovan beskrivna studentprojekt, samt bekräftar att jag har tagit del av informationen om Malmö universitets behandling av personuppgifter.

Namn:

Namnförtydligande:.....

Dagens datum:

Bilaga 4

Intervjufrågor till förskollärare

Undervisning:

1. Hur ser du på begreppet undervisning i förskolan?
2. Hur tror du att dina kollegor ser på begreppet?
3. Hur tror du att vårdnadshavare ser på begreppet?

I läroplanen står det under förskollärares ansvar i undervisningen att: Förskollärare ska leda de målstyrda processerna och i undervisningen ansvara för att:

- Planering och genomförande utgår från läroplanen, samt från barns tidigare erfarenheter och kunnande.

4. Hur tar arbetslaget vara på barns kunnande och tidigare erfarenheter?

Vidare i läroplanen står det att undervisningen ska ske under ledning av förskollärare och syfta till att barn utvecklas och lär sig genom att skaffa sig kunskaper och värden samt utveckla dessa vidare.

5. Hur tolkar du att undervisningen ska ske under ledning av förskollärare?
6. Vad tror du att det innebär för barn att de ska inhämta kunskaper och värden?
7. Upplever du att som förskollärare att du har tillräckligt med resurser och kunskap för att leva upp till läroplanens riktlinjer och mål? Utveckla gärna ditt svar.
8. Har du som förskollärare egen planering? Hur ofta och hur länge?
9. Har förskolan avsatt tid för kontinuerlig planering gemensamt i arbetslaget?
10. Ser du fördelar med en schemalagd planering? På vilket sätt?

Rektorns ansvar:

I läroplanen står det att rektorn har ett särskilt ansvar för att:

- Förskollärare ges förutsättningar för att ansvara för undervisningen.

11. Anser du att rektorn uppfyller sitt ansvar och ger dig rätt förutsättningar för att lyckas med uppdraget?

12. Känner du att rektorn är lyhörd för dina tankar och önskemål kring ditt uppdrag?

Vidare står det att rektorn ska ansvara för att:

- Alla i arbetslaget ska få den kompetensutveckling som krävs, för att utföra sina uppgifter, samt få möjlighet att kontinuerligt dela med sig av sina kunskaper samt lära sig av varandra i syfte att utveckla utbildningen.

13. Upplever du att rektorn uppfyller sitt ansvar och ger samtliga i arbetslaget möjlighet att dela med sig av erfarenheter och kunskaper för att på så vis utveckla utbildningen vidare? Beskriv gärna.

Samverkan Vårdnadshavare:

I läroplanen står det under rubriken förskola och hem att:

- Förskolan ska samarbeta på ett förtroendefullt, och nära sätt med hemmen för att skapa bästa förutsättningar för att barn, på ett mångsidigt sätt, ska utvecklas rikt.

14. Beskriv hur ert samarbete med hemmen ser ut.
15. Upplever du att vårdnadshavare ges möjlighet att vara delaktiga i barnens utbildning?

Barns utevistelse:

I läroplanen står det att barnen ska erbjudas en god miljö i förskolan samt en väl avvägd dagsrytm med både vila och aktiviteter som är anpassade efter deras behov och vistelsetid. Den ska vara tillgänglig för alla barn, inspirera till samspel, utforska omvärlden, stödja deras utveckling, lärande, lek och kommunikation. Miljön ska erbjuda varierande aktiviteter. Barnen ska även ges möjlighet att vistas i olika naturmiljöer. Utbildningen ska ge utrymme för barnens egna initiativ, fantasi och kreativitet. Barnen ska kunna växla mellan olika aktiviteter under dagen, både utomhus och inomhus och i varierande miljöer.

- Arbetslaget ska verka för en god och tillgänglig miljö för omsorg, lek, rörelse, utveckling och lärande.
16. Hur ser du på barnens utevistelse på förskolan?
 17. Hur ser du på utbildningen i utomhusmiljön?
 18. Vad kännetecknar en undervisning i utomhusmiljön?
 19. Sker det undervisningar i utomhusmiljön? (Spontana undervisningar kontra planerade)
 20. Dokumenteras utevistelsen? Visas den för vårdnadshavarna?

Bilaga 5

Intervjufrågor till barnskötare

Undervisning:

1. Hur ser du på begreppet undervisning i förskolan?
2. Upplever du en samsyn i arbetslaget kring begreppet undervisning?
3. Hur tror du att vårdnadshavare ser på begreppet undervisning?

Enligt läroplan Lpfö 18 ska förskolläraren ansvara för att leda de målstyrda processerna och undervisningen i förskolan ska ske under ledning av förskollärare.

4. Upplever du att förskolläraren ansvarar för de målstyrda processerna?
5. Upplever du att undervisningen leds av en förskollärare hos er, eller ni gör det gemensamt eller att förskolläraren kör sitt eget race?
6. Upplever du att ni leds av förskolläraren och ges de bästa förutsättningarna för att utveckla barnen hos er?

Samtidigt står det att undervisningen ska ta utgångspunkt i läroplanen men även ta hänsyn till barns tidigare erfarenheter och kunnande.

7. Hur tar ni i arbetslaget vara på barns kunnande och tidigare erfarenheter?
8. Har du någon avsatt planeringstid?
9. Vad förväntas du utifrån din roll ta ansvar för under din planering?

Rektorns ansvar:

I läroplanen står det att rektorn har ett särskilt ansvar för att:

- Förskollärare ges förutsättningar för att ansvara för undervisningen.
10. Anser du att rektorn uppfyller sitt ansvar och ger förskollärare rätt förutsättningar för att lyckas med uppdraget?
 11. Känner du att rektorn är lyhörd för dina samt övriga kollegors tankar och önskemål kring ert uppdrag?

Vidare står det att rektorn ska ansvara för att:

- Alla i arbetslaget ska få den kompetensutveckling som krävs, för att utföra sina uppgifter, samt få möjlighet att kontinuerligt dela med sig av sina kunskaper samt lära sig av varandra i syfte att utveckla utbildningen.

12. Upplever du att rektorn uppfyller sitt ansvar och ger samtliga i arbetslaget möjlighet att dela med sig av erfarenheter och kunskaper för att på så vis utveckla utbildningen vidare? Beskriv gärna.

Barns utevistelse:

I läroplanen står det att barnen ska erbjudas en god miljö i förskolan samt en väl avvägd dagsrytm med både vila och aktiviteter som är anpassade efter deras behov och vistelsetid. Den ska vara tillgänglig för alla barn, inspirera till samspel, utforska omvärlden, stödja deras utveckling, lärande, lek och kommunikation. Miljön ska erbjuda varierande aktiviteter. Barnen

ska även ges möjlighet att vistas i olika naturmiljöer. Utbildningen ska ge utrymme för barnens egna initiativ, fantasi och kreativitet. Barnen ska kunna växla mellan olika aktiviteter under dagen, både utomhus och inomhus och i varierande miljöer.

- Arbetslaget ska verka för en god och tillgänglig miljö för omsorg, lek, rörelse, utveckling och lärande.

13.Hur ser du på barnens utevistelse på förskolan?

14.Hur ser du på utbildningen i utomhusmiljön?

15.Sker det undervisningar i utomhusmiljön? (Spontana undervisningar kontra planerade)

16.Dokumenteras utevistelsen? Visas den för vårdnadshavarna?

Bilaga 6

Enkätundersökning vårdnadshavare Barns undervisning i utevistelsen på förskolan

Hej,

Vi är två studenter, Emma Andreasson och Susanne Salamon från Malmö Universitet som läser till förskollärare. Vi befinner oss i sluttampen av termin sex och läser just nu en förberedande kurs inför vårt stundande examensarbete. Kursen vi läser heter forskning för utveckling och vårt examensarbete som är ett utvecklingsarbete kommer rikta in sig på undervisning i utomhusmiljön på förskolan. Utifrån insamlat empiriskt material så som följande enkät till er vårdnadshavare samt intervjuer med pedagoger på förskolorna hoppas vi att vårt utvecklingsarbete kan leda till en förbättrad undervisning utomhus. Genom förbättrad undervisning utomhus ges barnen möjlighet att ytterligare utvecklas och lära sig. Då vår kurs är väldigt intensiv och endast pågår under fem veckor är tiden väldigt knapp. Vi skulle därför vilja be er om att svara på enkäten fortast möjligt, senast torsdagen den 28e november. Era svar kommer vara väldigt betydelsefulla för oss.

Tack på förhand!
Med vänlig hälsning,
Emma och Susanne

Pratar ditt barn om sina upplevelser relaterat till utevistelsen på förskolan hemma?

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer inte

Upplever du att ditt barn pratar positivt om utevistelsen på förskolan?

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer inte

Kan du ge exempel på en positiv situation?

Svar:

Upplever du att ditt barn pratar negativt om utevistelsen på förskolan?

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer inte

Kan du ge exempel på en negativ situation?

Svar:

Förekommer det att ditt barn pratar om kompisars delaktighet i era samtal kring utevistelsen?

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer inte

Förekommer det att ditt barn pratar om pedagogers delaktighet i era samtal kring utevistelsen?

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer inte

Hur beskriver ditt barn pedagogernas delaktighet?

Svar:

Upplever du som vårdnadshavare att pedagogerna aktivt deltar i barnens utevistelse?

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer inte

På vilket sätt?

Svar:

Känner du som vårdnadshavare till begreppet undervisning relaterat till förskolan och ditt barns utbildning?

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer inte

Hur har du fått kunskap om begreppet?

Svar:

Har du som vårdnadshavare fått tagit del av en dokumenterad undervisning i inomhusmiljön?

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer inte

Har du som vårdnadshavare fått ta del av en dokumenterad undervisning i utomhusmiljön?

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer inte

Bilaga 7

SCHEMA UNDERVISNING UTOMHUS

	Stationsansvarig pedagog?	Iordningställa stationen.	Undervisning/Aktivitet Ämnesområde	Deltagare	”Löpare” Arbetsuppgift	Plocka undan stationen	Dokumentation
Måndag							
Tisdag	Kim 9.45-10.30 Mille 10.30-11.00 Lilla gården	Kim iordningställer stationen. Material: Bockarna Bruse färdig rekvisita	Bockarna Bruse Matematik	3 st.	Mille Ansvarar för att barn inte STÖR eller FÖRSTÖR under pågående undervisning/aktivitet Love tar vid när Mille är stationsansvarig.	Mille	
Onsdag							
Torsdag	Love 9.30-10.00 Kim 10.00-10.30 Love 15.15-16 Sandlådan på lilla gården	Love iordningställer tillsammans med barnen Material: tre sandformar och tre hinkar i olika storlekar,	Undersöka och prata om volym. Barnen får leka och experimentera fritt för att sedan svara på frågan vilken spann/form barnen tror att det	3 st.	Mille Ansvarar för att barn inte STÖR eller FÖRSTÖR pågående undervisning/aktivitet	Love	

Stationsansvarig pedagog: avser närvarande pedagog som bedriver undervisning, tid, och plats

Iordningställa stationen: Vem? Hur ska undervisningen genomföras? Material?

Undervisning/Aktivitet samt Ämnesområde: vald undervisning

Deltagare: Här kan man tex starta med 3–4 stycken och fylla på namnen allt eftersom för att säkerställa vilka som deltagit.

Löpare: Vad förväntar du dig som närvarande pedagog av löparen?

Plocka undan stationen: Ta hänsyn till aspekter som schema, raster etc.

Bilaga 8

Utvärdering

Under veckorna 6–9 har ni haft möjlighet utifrån vårt schemaförslag för utomhuspedagogik att planera, genomföra och dokumentera för undervisning i stationer som Karlström (2024) beskriver i sin bok. Era tankar och åsikter om schemat är av största vikt för oss att få in så att vi kan utvärdera utvecklingsinsatsen i vår studie. Vi uppskattar därmed att ni tar er tid att besvara några frågor. Enkäten är anonym då ålder, kön eller yrkestitel inte är relevant för vår studie, utan intresset ligger i att få ta del av era tankar för fortsatt utvecklingsinsats i arbetslaget vad gäller undervisning i utomhusmiljön (Patel och Davidson 2018, ss.83–84).

Vi önskar att ni fortast möjligt tar er tid att svara på följande frågor då tiden är väldigt knapp för vår del. Senast måndag den 3e mars önskar vi senast få in era svar.

Tusen tack för er medverkan!

Med vänlig hälsning,
Emma och Susanne

1. Beskriv kortfattat fördelarna och nackdelarna med utformningen av schemat.

Svar:

2. Finns det någon rubrik du saknar? Beskriv vilken.

Svar:

3. Vilken roll har du provat på, undervisande pedagog eller löpare? Beskriv gärna dina upplevelser.

Svar:

4. Anser du att löparens roll är av stor vikt för att bedriva kvalitativ undervisning utomhus? Motivera gärna.

Svar:

5. Har du upplevt att schemat varit till någon hjälp?

0 Ja

0 Nej

6. Beskriv kortfattat dina upplevelser av fördelar och nackdelar med stationer i utevistelsen.

Svar:

7. Fokus ska riktas mot matematikmål i undervisning utomhus, hur har det påverkat din planering av undervisning?

Svar:

8. Beskriv kortfattat dina erfarenheter (ämneskunskaper) av matematik kopplat till barnens utbildning i förskolan.

Svar:

9. Är schemat och stationer utomhus någonting du anser att ni bör fortsätta med?

Ja

Nej

Tidigare forskning visar att när begreppet undervisning implementerades i läroplanen, måste pedagogerna själva toka begreppet undervisning samt finna former för hur undervisning ska genomföras i förskolans praktik. Tidigare var tillvaratagandet av barns intressen utgångspunkt i samband med undervisning. Nu ska ett barns intresse riktas mot ett kunskapsinnehåll, samtidigt som barns intresse ska vara närvarande (Peterson 2023, s.48).

10. Beskriv hur du iscensätter en undervisning med ett kunskapsinnehåll i relation till tillvaratagandet av barn intresse.

Svar: